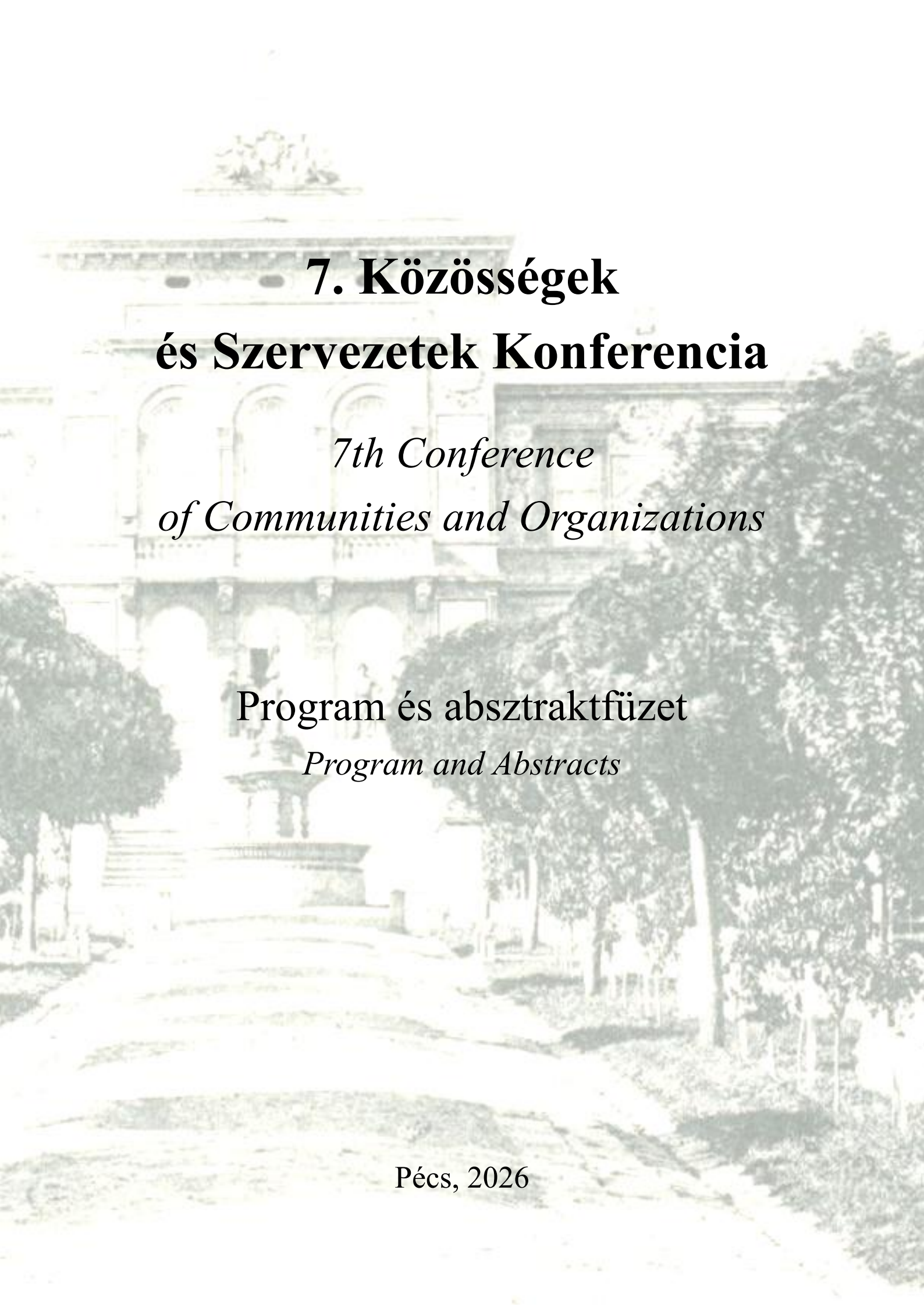

7. Közösségek és Szervezetek Konferencia

7th Conference of Communities and Organizations

Program és absztraktfüzet

Program and Abstracts

Pécs, 2026

7. Közösségek és Szervezetek Konferencia

Pécs, MTA Pécsi Területi Bizottság székháza

2026. november 18.

Szervezők

MTA Pécsi Területi Bizottsága

PTE BTK Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet

PTE Társadalmi Befogadás Szakkollégium

Határokon Túli Magyarságért Alapítvány

Támogató

PTE Tehetségpont

A Pécsi Tudományegyetem Hallgatói Szolgáltatási Központ támogatásával

A szervezőbizottság elnöke

Dr. Koller Inez Zsófia

A konferencia szervezőbizottsága

Dr. habil. Bene Adrián, Dóri Éva, Dr. Erdős Zoltán, Kurucz Ildikó, Dr. Baros-Tóth Ágnes, Dr. Egervári Dóra, Dr. Nagy Andor, Dr. habil. Németh Balázs, Dr. habil. Várnagy Péter, Tóbi Melinda

A programfüzetet szerkesztette

Dr. Koller Inez Zsófia, Dr. habil. Bene Adrián, Dr. Erdős Zoltán

További információ

kszk@pte.hu • https://btk.pte.hu/hu/hfmi

A szervezők a programváltoztatás jogát fenntartják. • A rendezvényen kép- és hangfelvétel készül.
A rendezvényre a belépés díjtalan.

ISBN 978-963-626-707-0 (nyomtatott)
ISBN 978-963-626-708-7 (online)

Program

Köszöntők • Greetings

9.40 NÉMETH Balázs intézetigazgató, PTE BTK Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet

9.50 VÁRNAGY Péter általános és oktatási dékánhelyettes, PTE Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Plenáris előadások • Plenary speeches

10.00 HOVÁNYI Márton: *Koinónia a kultúrában* (online)

10.30 Z. KARVALICS László – GÁSPÁR Mátyás: *Utak egy jelentésdinamikai szervezéstanhoz*

Első szekciósáv
11.20–13.00

Plenáris terem • Hagyományos és új típusú könyvtári szolgálatások I.
Szekcióvezető: Nagy Andor

11.20 KÓCZIÁN Zoltán Gergely: *A feledés és az emlékezet között – Babay József története*

11.35 TAKÁCSNÉ BUBNÓ Katalin – BEBIÁK Magdolna: *A proaktív referensz modern eszközei*

11.50 CSELIKOVICS-MRÁVICS Katalin: *Kapcsolat vagy szolgáltatás? Olvasói bevonódás dilemmái könyvtári gyakorlatban – egy olvasóvezetői szemlélet felé*

12.05 KISS Gábor – TÓTH Renáta – SZILI Erika – SZAKÁL Eszter: *„Itt, itt a helyünk...” – A Keresztury Gyűjtemény a kulturális értékőrzés és közösségépítés szolgálatában*

12.20 NAGY Andor – VARGA Katalin – TÓTH Máté: *Falakon túl, közösségben, a felhőben: a hazai könyvtári innováció három iránya*

12.35 Vita

Díszterem • Kulturális örökség és Közösségfejlesztés I.
Szekcióvezető: Dóri Éva

11.20 BENE Adrián: *A helyi közművelődési munkatárs szerepe a közösségi deficit kezelésében. A funkcionális kultúrafelfogás alkalmazásának lehetőségei a baranyai aprófalvakban*

11.35 DÓRI Éva: *Közművelődési intézményeink társadalmi szerepe*

11.50 KENÉZ Anikó: *A kultúraközvetítés mint közösségformáló erő – egy fiatalokból álló kollektíva születése*

12.05 ERDEI Gábor: *Az Érmelléki Táji Értéktár mint tanulási folyamat*

12.20 BALOGH Pál Géza: *A helyi tudáson és részvételiségen alapuló közösségfejlesztés gyakorlata Kóspallagon*

12.35 Vita

Földszinti tárgyaló • Ifjúsági közösségszervezés országos és nemzetközi összehasonlításban I.
Szekcióvezető: Koller Inez Zsófia

11.20 RAB Virág – HIEGL Csanád – KISS Júlia Regina: *A lokális örökség játékos társadalmiasítása: a* Korfű – a Mecsek krónikái *tapasztalatai*

11.35 ÚJVÁRI Edit: *Az Európa-nap mint identitásképző lehetőség*

11.50 GALAMBOS Attila: *Az akcióorientált fenntarthatóságra nevelés oktatásának kihívásai egyetemi közegben*

12.05 GLASHÜTTER Melinda: *Közösségépítés a periférián: részvétel, kapcsolati biztonság és tanulási bevonódás egy orientációs évfolyamon*

12.20 Vita

2. emeleti tárgyaló • Közösségek a kultúra és az egész életen át tartó tanulás metszetében I.
Szekcióvezető: Várnagy Péter

11.20 FÁBIÁN Gyöngyi: *A 'KÖZÖSSÉG' fogalomrendszer metaforikus reprezentációinak feltárásához*

11.35 BABOS Zsuzsánna – KUTHY-MEGYESI Judit: *A „Mi és Ők" mint közös tanulási tér: kultúra, párbeszéd és felnőttkori tanulás generációk találkozásában*

11.50 PETŐ Lilla: *Szakmai kapcsolathálózatok és kulturális tanulás a magyarországi közművelődésben*

12.05 WIRTH Norbert: *Mikrotanúsítványok és tanuló közösségek az egész életen át tartó tanulásban: nemzetközi trendek és a hazai szakképzés kihívásai*

12.20 KOVÁCS Tamás: *Társadalmi innováció a bizonytalanság árnyékában. Egy civil szervezet tapasztalatai a bizalom és a kockázat fejlesztéspolitikai dinamikájáról*

12.35 Vita

Második szekciósáv
14.00–15.40

Plenáris terem • Hagyományos és új típusú könyvtári szolgálatások II.
Szekcióvezető: Egervári Dóra

14.00 KISS-KARÁSZI Kimberli: *A referens szolgáltatások átalakulása az MI korában*

14.15 KOVÁCS Edina: *A mesterséges intelligencia oktatásának integrációs lehetőségei az informatikus könyvtáros képzésben*

14.30 VERSEGINÉ UJHELYI Petra: *A Homo Narrans az AI korában*

14.45 JAKAB Viola: *Polcok és paklik – Egy megvalósult könyvtári projekt bemutatása*

15.00 ARANY-NAGY Zsuzsanna: *Lakatok és kompetenciák: új utakon az olvasóvá nevelésben – a szabadulószobák motivációs szerepe a könyvtárban*

15.15 Vita

Díszterem • Értékfeltárás – értékőrzés kerekasztal
Moderátor: Dóri Éva

Résztvevők:

BAZSÓ Gabriella, OSZKAI Réka, JUHÁSZ Zsófia, JAKAB Kinga, MINORICS Tünde

Földszinti tárgyaló • Ifjúsági közösségszervezés országos és nemzetközi összehasonlításban II.
Szekcióvezető: Koller Inez Zsófia

14.00 BALOG Kata: *A Z és Alfa generációk szükségletei és az erre reagáló jó gyakorlatok*

14.15 GYŐRI-DANINÉ TÓTH Anett: *A vallási nevelés szerepe a fiatalok közösségi integrációjában – nemzetközi kutatások tanulságai és a magyar református kontextus kihívásai*

14.30 BRUSZT Míra Tünde: *Tanulói kutatások és tudásmegosztás az általános iskolában*

14.45 KOLLER Inez Zsófia: *Mitől működik a helyi ifjúságpolitika? – Európai jógyakorlatok és a magyar valóság*

15.00 Vita

2nd Floor Meeting Room • Communities in Cultural and Learning Ecosystems
Chair person: Németh Balázs

14.00 SCHWAN, Jakub: *Legal Regulation and Curricular Dimensions of Academic and Professional Orientation in Higher Education Degree Programs*

14.15 BOTOS, Bettina: *Teachers' Emotional Competencies in Hungary: A Baseline Study Supporting Social and Emotional Learning*

14.30 FRANKOVÁ, Danuta: *Ritual as a Tool in Experiential Adult Education*

14.45 KOLTAI, Zsuzsa: *Language Learning, Accessibility, and Social Integration in Museums: A Content Analysis of Educational Initiatives across New York City Museums*

15.00 ANDRASI, Martin - POLÁCHOVÁ VAŠŤATKOVÁ, Jana: *From Professional Isolation to Shared Understanding: School Principals' Communities of Practice in Local Learning Ecosystems*

15.15 NÉMETH, Balázs: *In the midst of Comparative Work: Understanding the Roles of Learning Cities as Learning Ecosystems in Building Peace and Active Citizenship*

15.30 Q&A

Harmadik szekciósáv
16.00–17.40

Plenáris terem • Kulturális örökség és közösségfejlesztés II.
Szekcióvezető: Bene Adrián

16.00 VÁRNAGY Péter: *A pécsi cserkészet a 1920-as években a „Magyar Cserkész" évfolyamai tükrében*

16.15 VÁRDAI Levente: *Kárpát-medencétől Victoriáig: közösségi térképezés mint részvételi örökségfeltárás az ausztráliai magyar diaszpórában* (online)

16.30 BÉRCESI Richárd: *Az emlékezés, emlékezetkultúra elméletei az egyéni és a társadalmi szocializáció, a történettudomány, valamint a nevelésszociológia tükrében, néhány, a pécsi bányavidékkel kapcsolatos példán keresztül*

16.45 KUCZKÓ Andrea: *Ráday Mihály Emlékprojekt – helytörténeti kutatás a közösségi tudomány módszereivel*

17.00 SZABÓ Andrea: *Fénnyel írt történelem. A fotótörténeti kutatások és a digitális források használatának jelentősége a könyvtári helyismereti gyűjteményekben*

17.15 Vita

Díszterem • Ifjúsági kerekasztal
Moderátor: Koller Inez Zsófia

Résztvevő szervezetek:

Pécsi Megyei Jogú Város Önkormányzata, Emberség Erejével Alapítvány, Élménylelő Ifjúsági Egyesület, Zóna Ifjúsági Klub

Földszinti tárgyaló • Közösségek a kultúra és az egész életen át tartó tanulás metszetében II.
Szekcióvezető: Koltai Zsuzsa

16.00 HASZONNÉ KISS Katalin: *Könyvtárak mint reziliens közösségi terek – közösségépítési modellek egy nagyvárosi könyvtári hálózatban*

16.15 KOVÁCS Péter: *Csillagok, madarak, közösségek – egy zöldkönyvtári program születése és tapasztalatai*

16.30 BAJUSZ Klára: *„A Mecsek jó orvos" – a túrázás mint a sikeres idősödés eszköze*

16.45 ADAMOVICH Ferenc: *A mentális jólét elérése a mozgáson keresztül egy együttműködő közösség építéséhez*

17.00 Vita

2. emeleti tárgyaló • Az egyén és a szervezet – emberi erőforrás a változó munka világában
Szekcióvezető: Baros-Tóth Ágnes

16.00 BITÁNÉ BÍRÓ Boglárka: *Amikor a figyelem válik szűkös erőforrássá: információs túlterhelés, adaptációs rés és a digitális társadalom kihívásai*

16.15 KISS Mercédesz: *Új oktatók szervezeti integrációja a felsőoktatásban. A PTE BTK onboarding gyakorlatának vizsgálata*

16.30 BAROS-TÓTH Ágnes: *Mitől különleges a családi vállalkozások emberi erőforrás állománya?*

16.45 Vita

A konferencia zárása

Szekcióvezetői összefoglalók
18.00–18.30

Absztraktok

ADAMOVICH Ferenc mb. kutató (MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet / Budapest)

A mentális jólét elérése a mozgáson keresztül egy együttműködő közösség építéséhez

A mentális jólét és a közösségépítés szorosan összefügg egymással. A jó mentális egészséggel rendelkezők nyitottabbak, míg a támogató közösségek közvetlenül javítják a tagok lelkiállapotát és segítik az együttműködések kialakulását. A mentális jólét elérését, egy gondolatoktól és érzelmektől előhangolt mentális állapot kialakításában látom, amelyet táncművészként, pedagógusként és kutatóként az affektív mozgáspedagógia rendszerén keresztül szeretnék elérni. Az affektív mozgáspedagógia kialakításában fontos szerepe van a jóga terminológiájának és a kognitív pszichológiai kutatások eredményeinek. A hatha jóga több ezeréves történetében gyakorolja azt az eljárást, amely a tudatos mozgás segítségével egy érzelmektől és gondolatoktól elcsendesült állapotot hangol elő az elmében, amelyet neutrális állapotnak neveztem el. Ezt a figyelemvezetés tudatos irányításának segítségével érhetjük el a figyelmünket a testünkre irányítva a mozgásvégrehajtás közben. Ezáltal a figyelmünk nem a környezetünkre vagy a múlttal és jövővel kapcsolatos gondolatainkra irányul, amelyek érzelmi tartalmakat hordoznak. A neutrális állapothoz közelítve kevesebb lesz a feszültség mentálisan és fizikálisan is a testben az érzelmek elcsendesedése miatt, amely hatása az interakcióinkban és a döntéseinkben is megnyilvánul. Ezt az állapotot a kognitív tudomány a műszeres mérések segítségével képes definiálni.

Az előadásomban legújabb pilot kutatásom eredményeit mutatom be, ahol motion capture technológiával vizsgálom a tudatos és a készség szintű mozgások kinematikai tulajdonságait. A készség szintű mozgások vizsgálatánál az alanyoknak az előttük lévő monitorról kellett leutánozni a videón bemutatott mozgást, a tudatos mozgásoknál pedig a hanginstrukciókat követve kellett végrehajtani a mozgásokat a testérzetekre irányítva a figyelmüket. Mozgásvégrehajtás közben vizsgálom az ízületi távolságokat, az ízületi szögeket és a mozgástanulás közti különbségeket. Miként nemcsak a karfelemelés egyszerű gesztusát vizsgálom, hanem több ízületi pozíció együttes végrehajtását is. A kísérletben három táncművésszel és két civillel dolgoztam, hogy információt kapjak az előzetes tapasztalat szerepéről is. A regisztrált adatok igazolták felvetésem, az eltérések markánsan az ízületi szögekben mutathatók ki.

Kulcsszavak: mentális jóllét; affektív mozgáspedagógia; táncművészet; tudatos mozgás; motion capture kutatás

ANDRASI, Martin PhD Student (Palacký University / Olomouc)

POLÁCHOVÁ VAŠŤATKOVÁ, Jana associate professor (Palacký University, Faculty of Philosophy, Department of Sociology, Andragogy and Cultural Anthropology / Olomouc)

From Professional Isolation to Shared Understanding:
School Principals' Communities of Practice in Local Learning Ecosystem

Learning ecosystems rely on formal providers and relational spaces where practitioners share experience, knowledge, and support. As networks of interconnected actors and resources, these ecosystems

shape both participation and learning. Communities of Practice (CoPs) can serve as social learning spaces, generating knowledge through dialogue and shared practice. This study examines CoPs of Czech primary school principals as relational infrastructures for non-formal professional learning in a highly decentralised system, where principals face heavy workloads and professional isolation. Yet, they view networking and peer exchange as highly effective forms of professional development.

The study examines how professional experience is shared and collectively interpreted in principals' CoPs. The research was based on a qualitative instrumental case design involving two CoPs with contrasting origins. One was intentionally established by a non-profit provider; the other emerged within a locally embedded non-governmental organisation in response to principals' demand for regular peer support. The research design combined document analysis, observations of meetings, and repeated unstructured interviews with four principals and three facilitators. The data were analysed thematically through an iterative process. Across both cases, learning was collectively constructed as principals shared experience from particular situations, posed questions, and reinterpreted practice through facilitated reflection and collegial dialogue. These processes enabled principals to transform the experience into shared professional understanding. The CoPs also reduced professional isolation by creating a safe space for peer-communication, and a feeling of being supported and understood.

Cross-case comparison suggests that formal CoPs establishment alone does not initiate a learning community: In line with the findings of Tanghe, trust, continuity, a safe relational environment, and facilitation proved critical to sustaining collective learning. The study conceptualises principals' CoPs as relational micro-infrastructures within local and regional learning ecosystems. CoPs support context-sensitive knowledge exchange, expand opportunities for collaborative professional learning, and turn individual experience into a collective professional learning resource.

Keywords: Communities of Practice; school principals; professional learning

ARANY-NAGY Zsuzsanna könyvtáros (Mathias Corvinus Collegium / Budapest)

Lakatok és kompetenciák: új utakon az olvasóvá nevelésben – a szabadulószobák motivációs szerepe a könyvtárban

A Z és Alfa generáció tagjainak megszólítása, valamint a hagyományos olvasásnépszerűsítő formák megújítása alapvető kihívás elé állítja a modern könyvtári rendszert. A digitális, ingergazdag környezethez, a TikTok és az Instagram nagyságrendileg 60 másodperces tartalmaihoz szokott 10–14 éves korosztály esetében a klasszikus, passzív befogadásra építő módszerek helyett egyre hangsúlyosabbá válik az élménypedagógia, a tapasztalati úton történő tanulás, az egyszerre gyors reakciókat és mégis elmélyült gondolkodást igénylő feladatok felvonultatása. Jelen előadás egy olyan innovatív kezdeményezést mutat be, amely a fizikai és elméleti lakatok kinyitásán keresztül, élményalapú, narratív keretbe ágyazva formálja át a könyvtár- és irodalomhasználatot.

A kutatás és a gyakorlati megvalósítás elméleti hátterét Csíkszentmihályi Mihály flow-elmélete, a játékosítás motivációs bázisa, valamint a kognitív és affektív fejlődést rendszerező Bloom-féle taxonómia alkotja. A vizsgált könyvtári szabadulószoba nem csupán egy rejtvényközpontú játék, hanem egy olyan komplex tanulási környezet, amely a diákok belső motivációjára épít, és észrevétlenül fejleszti a kulcskompetenciákat: a kritikus gondolkodást, a problémamegoldást, a szövegértést és a csoportos együttműködést.

Az előadás fókuszában a módszertani tervezés lépései, a narratíva és a fizikai terek szimbiózisa, valamint a rendhagyó értékelési és visszacsatolási formák állnak. A résztvevők betekintést nyerhetnek abba, hogy miként válhat a könyvtár egy élő történetté, ahol a diákok nem csupán látogatók, hanem a cselekmény aktív alakítói. A bemutatott jógyakorlat és a kapcsolódó visszajelzések igazolják, hogy a játékos elemek integrálása nem gyengíti, hanem elmélyíti a könyvtári terek oktatási és kulturális misszióját, új, fenntartható utakat nyitva az olvasóvá nevelésben.

Kulcsszavak: szabadulószoba; értékelés; játékosítás; olvasóvá nevelés

BABOS Zsuzsánna egyetemi adjunktus (ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet / Budapest)

KUTHY–MEGYESI Judit egyetemi tanársegéd (ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet / Budapest)

A „Mi és Ők” mint közös tanulási tér: kultúra, párbeszéd és felnőttkori tanulás generációk találkozásában

Az előadás a kultúra, a közösségi tanulás és az egész életen át tartó tanulás kapcsolatrendszerét andragógiai nézőpontból értelmezi, az előadók tanuló közösségekkel kapcsolatos korábbi kutatásaikra valamint a workshop tervezésében és megvalósításában szerzett tapasztalataikra támaszkodva. Kiindulópontját a „Mi és Ők” című intergenerációs workshop adja, amely az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Harmadik Kor Egyeteme résztvevői és a Kar Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet hallgatói közötti találkozást nem pusztán generációs érintkezésként, hanem közös tudáskonstruáló folyamatként ragadja meg. A címben megjelenő „mi” és „ők” a generációk közötti különbségekre, eltérő élettapasztalatokra, kulturális kódokra, tanulási utakra és kommunikációs mintázatokra utal. Az előadás amellett érvel, hogy e különbségek nem a közösségi tanulás korlátai, hanem annak produktív erőforrásai, amelyek párbeszédbe rendezve hozzájárulhatnak a kölcsönös megértéshez és a közös tanulási tér kialakulásához.

Az elméleti értelmezés Paulo Freire és Maróti Andor gondolkodására épül. Maróti Andor kiemelését andragógiai munkássága, a kultúra, a közművelődés és a felnőttkori tanulás összekapcsolására épülő szemlélete, valamint az ELTE-hez és az intézet szakmai előzményeihez fűződő meghatározó kapcsolata indokolja. A választásnak további sajátos kutatási relevanciát ad, hogy az ELTE PPK Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézete őrzi Maróti Andor írásos hagyatékának egy részét, amelynek feldolgozása során olyan szemelvények kerültek előtérbe, amelyek a felnőttkori tanulás, a kultúra és a dialogikus tanulás összefüggéseinek értelmezéséhez sajátos forrásanyagot kínálnak.

Maróti olvasatában Freire felszabadító pedagógiai szemlélete olyan értelmezési keretet kínál, amelynek andragógiai jelentősége elsősorban a tapasztalati tudás, a párbeszéd, a tudatosodás és a cselekvő részvétel felértékelésében ragadható meg. Freire munkássága így az előadásban nem az intergenerációs tanulás önálló elméleteként jelenik meg, hanem olyan dialogikus tanulásfelfogásként, amely a generációk találkozásában létrejövő közös tanulási helyzet értelmezéséhez ad elméleti kapaszkodót. Ebből a nézőpontból a generációs különbség nem problémaként, hanem a tanulás anyagaként értelmezhető: olyan tapasztalati mezőként, amelyben a résztvevők saját élményeiket, nyelvüket és kulturális értelmezéseiket hozzák kapcsolatba egymással.

Maróti Andor kultúra- és felnőttkori tanulásfelfogása ezt a megközelítést azzal egészíti ki, hogy a kultúrát nem pusztán művészeti vagy intézményi jelenségként, hanem az emberi élet egészét átfogó közeg-

ként értelmezi: nyelvként, emlékezetként, szokásként, közösségi gyakorlatként és önértelmezési folyamatként. A felnőttkori tanulás ebben az összefüggésben aktív önművelésként jelenik meg, amelyben az egyén újraértelmezi saját tapasztalatait, és kapcsolatba lép mások tudásával.

A workshop tapasztalatainak feldolgozása elméletileg vezérelt, strukturált kvalitatív reflexív értelmezésként történt, a résztvevői visszajelzések és az előadók megfigyelései alapján. A reflexió fő szempontjai a generációk közötti különbségek és kapcsolódási pontok, a kulturális tapasztalatok és kódok megjelenése, a párbeszéd és a kölcsönös tudásmegosztás, valamint az egymástól való tanulás és a közös jelentésalkotás mozzanatai voltak. A reflexív értelmezés a workshop konkrét feladataihoz kapcsolódott (memóriajáték – a kultúra fogalomkészlete; Dixit – kulturális közegünk; szleng – „Hogy mondod?"; bingó – tanulás másképp; online idővonal – Maróti Andor munkássága nyomán; zene mint kultúra – „Mit éltél át akkor?"; szituációs játék – „Ti hogy csináljátok?"; „Ilyenek voltunk, ilyenek leszünk" – fotókészítés AI-val; „Kulturális tereink" – Google Maps; „A mi filmjeink – az ő filmjeik?"), valamint a programot lezáró „Hogyan tanulunk?" című vezetett tanulókör tapasztalataihoz.

Az előadás célja annak bemutatása, hogy az intergenerációs közösségi helyzetek miként válhatnak a kulturális reflexió és az egész életen át tartó tanulás tereivé. Fő állítása szerint a „Mi és Ők" nem választóvonal, hanem tanulási meghívás: lehetőség arra, hogy a generációk ne egymásról, hanem egymással gondolkodjanak, és a különbségekből közös tudás szülessen.

Kulcsszavak: intergenerációs tanulás; kultúra; felnőttkori tanulás; Paulo Freire; Maróti Andor

BAJUSZ Klára egyetemi docens (PTE BTK HFMI Felnőttképzési és Képességfejlesztési Tanszék)

„A Mecsek jó orvos" – a túrázás mint a sikeres idősödés eszköze

Az előadás a túrázást/természetjárást mint a sikeres idősödés egyik eszközét mutatja be. A természet nem csupán díszlet, hanem aktív gyógyító tényező. A kérdés elméleti megközelítése három elemű. Egyrészt a túrázás pozitív élettani hatásait emeljük ki: a természetjárás segít megelőzni a krónikus betegségeket, valamint fenntartani a funkcionális kapacitást. Az erdei környezetben tartózkodva csökken a kortizolszintünk, lassul a szívverés és csökken az izomfeszültség, csökkennek a depresszió tünetei és a szorongás, javul a rövidtávú memória és a koncentrációs képesség. Másrészt a „green exercise" hozzájárul a pszichológiai és mentális jóllét megéléséhez is: tehermentesíti a kognitív funkciókat, javítva a munkamemóriát és csökkenti a szorongást. A közösségben túrázók nagyobb valószínűséggel maradnak hosszú távon aktívak, közösségi kapcsolataik sokrétűbbek és erősebbek. Harmadik aspektusunk az időskori tanulás: a természetjárás a nonformális tanulás sokrétű színtere. A túrázás sikerélményt is ad: az idősek igényei és erőnléti állapota szerinti fokozatos terhelésnöveléssel bármikor, az egyéni szükségletekhez igazodva gyakorolható. Az előadás betekintést ad egy folyamatban levő kvalitatív kutatásba is, melynek során a pécsi 65 év felettiek körében vizsgáljuk azt, hogy a túrázás mennyiben lehet a sikeres idősödés tudatosan alkalmazható eszköze.

Kulcsszavak: természetjárás, green exercise, időskori tanulás, sikeres idősödés

BALOG Kata óvodai és iskolai szociális segítő (2. ker. Család-és Gyermekjóléti Központ / Budapest)

A Z és Alfa generációk szükségletei és az erre reagáló jó gyakorlatok

A most 15-29 éves korosztályba tartozó fiatalok 1997-2011 között születtek, így legtöbben a Z generáció képviselői. Páran már a 2010 után született Alfa generáció jellemzőit is hordozzák magukon. Az ifjúsági közösségi munka, a közösségi terek és az ott dolgozó ifjúságsegítő szakemberek az új generációk igényeire szabott terekkel, programokkal és szolgáltatásokkal tudnak támogató, biztonságos és fejlődési lehetőséget teremtő közeget nyújtani a fiatal korosztály számára. Ebben fontos tisztában lenni a generációs szükségletekkel, hiszen ezek nélkül kiüresedett helyek jönnek létre. A fiatalok oldaláról tartalmi szempontból válik irrelevánssá a hely, a kapcsolódási deficiti hatására elhagyják ezeket a segítő közegeket. A szakemberek számára pedig a fiatalok elmaradása teszi nehézzé magát a közösségi terek működését, a szabadidős és edukációs tevékenységek szervezését és a közösségépítést is az adott budapesti kerületben vagy akár kerületeken átívelő módon. Az ismétlődő, generációváltásokon alapuló ifjúsági szakmaterületen végbemenő megújulási kísérletek és újrastrukturálódás akkor éri el a célját, ha a valós igényekre ad választ, hiszem a fiatal generációk nagyon élesen látják saját szükségeiket, megérzik azt, ha egy helyen azt kapják, amire igazán vágynak és ezt olyan formában tudják a szakemberek felkínálni számukra, ami által befogadhatóvá és érdekessé válik a program, tudásanyag vagy éppen a közösségi kapcsolódás.

Az előadásban a jelenleg Magyarországon elérhető hazai és nemzetközi kutatások és szakirodalmak tükrében megfogalmazott szolgáltatásra és szükségletekre vonatkozó eredményeket kívánom bemutatni, melyek segítséget nyújthatnak az ifjúsági közösségszervezéssel és ifjúságsegítéssel foglalkozó szakemberek számára a 15-29 éves korosztály igényeit láthatóvá tenni. Ezután néhány olyan jó gyakorlatot ismertetek, melyeket budapesti közösségi terek használnak a z és alfa generációval végzett közösségfejlesztő munkájuk során, melyek már reagálnak ezekre az új generációs jellemzőkre.

Kulcsszavak: Z generáció; Alfa generáció; ifjúságsegítés; jó gyakorlatok

BALOGH Pál Géza egyetemi adjunktus (PTE BTK Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék)

A helyi tudáson és részvételiségen alapuló közösségfejlesztés gyakorlata Kóspallagon

Előadásomban arra szeretnék első kísérletet tenni, hogy egy régóta tartó, a részvételi akciókutatás módszerén alapuló helyi közösségfejlesztési folyamat eredményeit, illetve módszertani és etikai dilemmáit összefoglaljam. A helyszín Kóspallag, egy 700 fő körüli lakosságszámú börzsönyi falu, ahol 2018 óta tart egy összetett, sokszereplős akciókutatás és helyi vidékfejlesztési folyamat. Ebben tősgyökeres és különböző hullámokban beköltöző helyiek, civil szervezetek, külső kutatók, és 2019 óta az önkormányzat együttműködésében dolgozunk a faluközösség integrált irányú fejlesztésén, valamint a helyi gazdaság és infrastruktúra környezettel harmonikus fejlesztésén, szűkebben pedig egy új helyszín, a Kóspallagi Öregház létrehozásán. Különösen sok kihívást és lehetőséget jelent a faluba történő nagy arányú beköltözés okozta társadalmi átalakulás, és az ebből fakadó társadalmi, kulturális és ízlésbeli különbségek. Az átalakuló helyzet egyszerre rejt magában számos konfliktust, és hordoz rengeteg potenciált a település fejlesztésére. Az elmúlt években számos kísérletet tettünk rá, hogy a helyi tudást és az egymástól való tanulást középpontba helyezve dolgozzunk a faluközösség fejlesztésén. Ennek részeként dolgozunk egy új intézmény, a Kóspallagi Öregház létrehozásán, családi rendezvények, kalendáris ünnepi rendezvények, és egy rendszeres, havi táncház, illetve helyi termelői piac létrehozásán, számos

helyi szereplővel együttműködve. A tanulságok összefoglalásán kívül jövőbeli terveinkre és a falu átalakulásának, fejlődésének perspektíváira is kitérek.

Kulcsszavak: vidékfejlesztés; örökségvédelem; közösségfejlesztés; helyi gazdaság

BAROS-TÓTH Ágnes egyetemi adjunktus (PTE BTK HFMI Felnőttképzési és Képességfejlesztési Tanszék)

Mitől különleges a családi vállalkozások emberi erőforrás állománya?

Az erőforrás-alapú szemlélet (RBV) az egyik legtöbbet hivatkozott és legnagyobb hatású stratégiai menedzsment elmélet, amely az utóbbi évtizedekben meghatározó keretrendszerré vált a családi vállalkozások versenyelőnyének és teljesítményének vizsgálatában. Az előadás célja, hogy bemutassa, milyen elméleti utat járt be az RBV alkalmazása a családi vállalkozás kutatásban, és feltárja, milyen specifikus elméleti konstrukciók születtek ennek eredményeként.

Az elméleti háttér Penrose vállalati növekedéselméletére, Wernerfelt erőforrás-alapú modelljére, valamint Barney VRIN-keretrendszerére épül, amely szerint a tartós versenyelőny forrása az értékes, ritka, utánozhatatlan és nem helyettesíthető erőforrások birtoklása. Az előadás kiindulópontja az a feltevés, hogy a családi vállalkozások erőforrás-állománya minőségileg eltér a nem családi cégekétől, mivel a család maga is egyedi, VRIN-kritériumoknak megfelelő erőforrásnak tekinthető.

Az előadás szisztematikus szakirodalmi elemzésen alapul, amely az RBV családi vállalkozás kutatásba történő beépülésének fő irányait és kulcsmodelljeit tekinti át kritikai szempontból. Az elemzés középpontjában Habbershon és Williams familiness-koncepciója áll, amelyet kiegészít a Habbershon, Williams és MacMillan által kidolgozott egységes rendszerszemléletű modell, Sirmon és Hitt erőforrás-menedzsment folyamatmodellje, Carney 3P-modellje, valamint Tokarczyk és szerzőtársai, illetve Le Breton-Miller és Miller vizsgálatai.

A főbb megállapítások szerint a családiság tényező (familiness) olyan egyedi erőforrás-kombinációként értelmezhető, amely a család, a tulajdon és a vállalkozás rendszerszintű kölcsönhatásából ered, és amely mind versenyelőnyt, mind specifikus kockázatokat (pl. nepotizmus, ügynöki költségek) hordoz. Az erőforrások önmagukban nem garantálják a tartós versenyelőnyt: ehhez tudatos erőforrás-menedzsment és a generációk közötti tudástranszfer szükséges.

Az előadás tudományos jelentősége, hogy rendszerezett képet ad az RBV családi vállalkozás kutatásban betöltött szerepéről, és rávilágít azokra a kritikai pontokra, amelyek további elméletfejlesztést igényelnek. Gyakorlati szempontból az eredmények hozzájárulhatnak a családi vállalkozások utódlási és emberi erőforrás stratégiáinak megalapozottabb kialakításához.

Kulcsszavak: erőforrás-alapú szemlélet; családiság tényező (familiness); családi vállalkozás

BENE Adrián egyetemi docens (PTE BTK HFMI Művelődéstudományi Tanszék)

A helyi közművelődési munkatárs szerepe a közösségi deficit kezelésében.
A funkcionális kultúrafelfogás alkalmazásának lehetőségei a baranyai aprófalvakban

A magyarországi aprófalvas térségek, különösen Baranya periferikus helyzetű zsáktelepülései, számos olyan társadalmi kihívással szembesülnek, amelyek túlmutatnak a hagyományosan értelmezett kulturá-

lis feladatokon. Az elöregedés, az alacsony iskolázottság, a kedvezőtlen jövedelmi viszonyok, a napi ingázás, valamint a helyi munkahelyek és közszolgáltatások megszűnése következtében számos településen közösségi deficit alakult ki. A lakosság mindennapjaiban egyre kisebb szerepet töltenek be a személyes találkozások és a helyi közösségi kapcsolatok, miközben a szabadidő eltöltésének meghatározó formájává az otthoni médiafogyasztás vált. Az előadás amellett érvel, hogy ilyen társadalmi környezetben a közművelődési szakember elsődleges feladata nem a hagyományos kulturális értékek közvetítése, hanem a részvételiség feltételeinek megteremtése és a közösségépítés. Ennek alapját a funkcionális kultúrafelfogás képezi, amely a kultúrát nem önmagáért való értékként, hanem a társadalmi kapcsolatok erősítésének, az együttműködés ösztönzésének és a helyi közösségek fejlesztésének eszközeként értelmezi. A sikeres közművelődési gyakorlat kiindulópontja a helyi igények feltárása, valamint olyan programkínálat kialakítása, amely a különböző korosztályok számára valódi vonzerőt jelent, mert a tevékenységközpontú, élményszerű elemeket helyezi előtérbe. A közösségi részvétel növelésében fontos szerepet tölthetnek be a gasztronómiai rendezvények, a családi és más aktív szabadidőeltöltési programok, valamint a fiatalok esetében a kortárs és szubkulturális önkifejezési formák – például a rap, a graffiti, a street art, a digitális játékok vagy más kreatív közösségi tevékenységek –, amelyek megfelelő szakmai támogatás mellett a közösséghez tartozás élményét erősíthetik. A helyi közművelődési munkatárs szerepét illetően ez a megközelítés félúton helyezkedik el a francia típusú szocio-kulturális animáció elsődlegesen közösségfejlesztő, közösségi empowerment jellege és a magyar közművelődés hagyományos értékközvetítő, a magaskultúrát és a népi kultúrát előtérbe helyező modellje között.

Kulcsszavak: közművelődés; közösségfejlesztés; részvételiség; funkcionális kultúrafelfogás; közösségi tevékenység élménye

BÉRCESI Richárd történész, történelem-, hon- és népismeret szakos tanár (Pécs)

Az emlékezés, emlékezetkultúra elméletei az egyéni és a társadalmi szocializáció, a történettudomány, valamint a nevelésszociológia tükrében, néhány, a pécsi bányavidékkel kapcsolatos példán keresztül

Előadásomban az egyéni és kollektív emlékezet formáit vizsgálom a francia szociológus, Maurice Halbwachs által kidolgozott és a német történész, Jan Assmann által továbbfejlesztett modell alapján, egy konkrét példán. A pécsi kőszénbányászat napjainkban élő emlékezetét elemzem abból a szempontból, hogy a város hogyan ítéli meg az iparág szerepét a saját hely-, oktatás-, és kultúratörténetében, fontosnak tartja-e a kulturális örökségének, a hozzá köthető hagyományoknak a továbbvitelét, vagy sem. Az egykori alkalmazottak esetében pedig a segítségükkel képet lehet alkotni arról, hogy a bányászidentitás kihangsúlyozása milyen formában van jelen a saját, a családjuk és a leszármazottjaik életében.

A pécsi bányavidék társadalma azért alkalmas egy ilyen jellegű kutatásra, mert a bányatelepek egészen az 1960-as évek végéig egy viszonylag zárt egységet alkottak, amely az itt élő emberek számára generációkon keresztül a világot jelentette. A XIX. század végére a jelentős többségük már itt született és járt a DGT által létrehozott és működtetett iskolákba, majd a tanulmányaik befejezése után biztos munkát és megélhetést adott számukra a vállalaton belül.

A DGT, majd a helyét átvevő későbbi bányatulajdonos vállalatok igyekeztek mesterségesen elősegíteni az összetartozástudat erősítését. Ennek eredményeként a közösség tagjai körében nemcsak érzelmi, hanem társadalmi, kulturális (és azon belül szakrális) kötődés is kialakult az iparvidékhez. A bányászok védőszentje, Szent Borbála december 4-ei emléknapjának megtartása, a „Jó szerencsét!” köszönés, a

bányász díszegyenruha viselése a jeles eseményeken, vagy a gyász pillanataiban a temetéseken, a Bányászhimnusznak a bányászzenekarok által történő eljátszása mind a kolónia társadalmához, közösségéhez való tartozást, és azon keresztül az egyének „bányászidentitásának" a sajátos jellegű erősítését szolgálták, miközben a hagyományok ápolása és a múlt emlékeinek az őrzése is megmaradt.

Napjainkban ugyan már kisebb sikerrel, de a különböző kulturális szervezetek még mindig próbálják a tradíciókat életben tartani (pl.: bányászünnepek: szeptember első vasárnapja és a december 4-ei Szent Borbála napon tartott megemlékezések), hogy a jövőben se kerüljenek a feledés homályába.

Az épített és a szellemi kulturális örökségek jövője, a hagyományok átörökítésének a lehetősége azonban egyaránt kérdésessé vált az egyre apadó számú létesítmények elhanyagolt állapota és bontása, valamint a kolóniáknak a helyi, a kőszénbányászathoz köthető eredeti lakosságának megfogyatkozása, fokozatos kicserélődése miatt.

Ennek tükrében a téma legfőbb kutatói kérdése tehát három részre bontható. Valóban fontos az emlékezetkultúra szempontjából, hogy egy közös identitással rendelkező csoport fennmaradjon és megőrizze az identitását? Mit jelent, hogy az emlékezésnek „alakot" kell öltenie? Ez az iparvidék lakosságának a kollektív és kulturális emlékezetében hogyan és milyen konkrét gyakorlati példákkal, tárgyiasult emlékekkel valósult meg?

Kulcsszavak: emlékezés; emlékezetkultúra; hagyományőrzés; társadalom; pécsi bányavidék

BITÁNÉ BÍRÓ Boglárka egyetemi adjunktus (PTE BTK HFMI Felnőttképzési és Képességfejlesztési Tanszék)

Amikor a figyelem válik szűkös erőforrássá: információs túlterhelés, adaptációs rés és a digitális társadalom kihívásai

A 21. század egyik legfontosabb társadalmi változása az információ mennyiségének robbanásszerű növekedése. Míg a történelem jelentős részében az információhoz való hozzáférés jelentette a legnagyobb akadályt, napjainkban egyre inkább az információ feldolgozásának és értelmezésének korlátai kerülnek előtérbe. A digitális technológiák, az internet és a globális kommunikációs hálózatok olyan környezetet hoztak létre, amelyben az egyének és szervezetek gyakorlatilag korlátlan mennyiségű információhoz férnek hozzá.

A jelenség ugyanakkor paradox helyzetet eredményezett. Az információs bőség nem feltétlenül jelent jobb döntéseket, nagyobb tudást vagy gyorsabb alkalmazkodást. Ellenkezőleg: a túlzott információmennyiség egyre gyakrabban vezet bizonytalansághoz, túlterheltséghez és döntési nehézségekhez. A modern társadalomban ezért egyre többen érzékelik úgy, hogy nem az információ hiányából, hanem annak túlzott mennyiségéből fakadnak problémáik.

A tanulmány központi állítása, hogy a digitális korszakban az információ nem tekinthető többé szűkös erőforrásnak. A valódi szűk keresztmetszetet az emberi figyelem jelenti. Az információs túlterhelés következtében a figyelem vált a társadalmi, gazdasági és egyéni alkalmazkodás egyik legfontosabb korlátozó tényezőjévé.

Az információáradat, ami nap, mint nap a technológiai fejlődés révén eláraszt(hat)ja az érzékszerveinket, egy olyan megállapításhoz vezet el, amelyet Herbert Simon 1971-ben írt le. Ez azért meglepő, mert akkor az internetről a mai formájában egyáltalán nem beszélhetünk. Azonban a megállapítása ma különösen érvényes: „Az információ bősége a figyelem szegénységét hozza létre." Ez ráadásul ma már egy

üzleti modell is: a piac a figyelmünkért versenyez, és ennek lehetünk haszonélvezői, de lehetünk kárvallottjai is.

A tanulmány célja több tudományterületről származó szakirodalom segítségével annak a bemutatása, hogy az információs társadalom kialakulása, a hálózati struktúrák elterjedése és a társadalmi gyorsulás miként vezetett olyan adaptációs problémákhoz, amelyek Alvin Toffler több mint ötven évvel ezelőtt megfogalmazott „Future Shock" koncepcióját napjainkban különösen aktuálissá teszik.

BOTOS Bettina PhD Student (PTE BTK „Education and Society" Doctoral School of Education), director of education (BGC Hungary)

Teachers' Emotional Competencies in Hungary: A Baseline Study Supporting Social and Emotional Learning

Social and Emotional Learning (SEL) is increasingly recognized as an essential component of education due to its strong connections to students' well-being, academic achievement, and the overall quality of school life. The successful implementation of SEL, however, depends largely on teachers' own social and emotional competencies. Understanding these competencies is therefore an important first step in designing teacher education programs that effectively support their development.

This presentation reports on the baseline research of an ongoing PhD project investigating the development of teachers' social and emotional competencies through embodied, arts-based approaches in teacher education. The study provides an overview of the emotional intelligence and well-being of approximately 200 Hungarian teachers and teacher education students representing diverse educational levels, subject areas, age groups, and professional backgrounds. Participants completed the Hungarian version of the Assessing Emotions Scale (AES) and the WHO-5 Well-Being Index. The presentation outlines the characteristics of the sample and presents the initial findings on perceived emotional intelligence and well-being, offering a snapshot of teachers' and future teachers' emotional competencies in the Hungarian educational context.

These findings establish the baseline for a subsequent quasi-experimental intervention examining the effects of a Dance Movement Therapy (DMT) process through pre-, post-, and follow-up assessments. By providing empirical evidence on teachers' emotional competencies prior to the intervention, the study contributes to a better understanding of teachers' developmental needs and supports the design of effective Social and Emotional Learning practices in teacher education.

Ultimately, the broader research aims to explore the potential of embodied methods to strengthen teachers' well-being, social-emotional competences, and the creation of emotionally responsive educational communities.

Keywords: Social Emotional Learning; Emotional Intelligence; Teacher Training

BRUSZT Míra Tünde PhD-hallgató (PTE BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola)

Tanulói kutatások és tudásmegosztás az általános iskolában

A tehetséggondozás akkor válhat közösségi tudástermeléssé, ha a tanulók nem kizárólag befogadói, hanem létrehozói és megosztói is a tudásnak. Ennek a szemléletnek a hátterét a kutatásalapú tanulás,

a tanulói ágencia és a közösségi tudásépítés megközelítései adják. Az előadás ezen fogalmi keretekben vizsgálja a 2009 óta működő Jurisics Akadémiát, amelyben a tanulók egy választott témát önállóan dolgoznak fel, majd eredményeiket az iskola nyilvánossága előtt mutatják be. A vizsgálat célja annak feltárása, hogy a program miként alakítja az általános iskolát közösségi tudástermelő műhellyé és mely pedagógiai, illetve szervezeti feltételek támogatják a tanulók kutatói szerepének kibontakozását. A fő kérdések arra irányulnak, hogy hogyan szerveződik a témaválasztástól a nyilvános bemutatóig vezető tanulási folyamat, valamint hogyan kapcsolódik az iskolai program a tudományos diákköri munka tágabb rendszeréhez. Az elméleti-értelmező esettanulmány a program dokumentumainak, tanulói előadásainak és mentorálási gyakorlatának elemzésére, illetve a megvalósítás során felhalmozott intézményi tapasztalatok feldolgozására épül.

A Jurisics Akadémia a kutatás folyamatát az életkorhoz igazítja. Minden résztvevőtől önálló kérdésfeltevést, forrásfeldolgozást, rendszerezést és szóbeli tudásmegosztást vár, teljes tudományos dolgozat készítését azonban nem teszi követelménnyé. Ez egyszerre biztosít széles részvételi lehetőséget és differenciált továbbhaladást. A leginkább elkötelezett tanulók munkájukat írásban is kidolgozhatják, majd a Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciáján (KGYTK) vagy más tanulmányi versenyeken mutathatják be. A program így a kutatói magatartás alapjait életkorhoz illesztett formában teremti meg. A jógyakorlat gyakorlati jelentősége abban áll, hogy a tehetséggondozást nem egyszeri versenyfelkészítésként, hanem hosszútávú közösségi és intézményi tanulási folyamatként értelmezi. A nyilvános előadás egyszerre fejleszti a kutatási ás kommunikációs kompetenciákat, láthatóvá teszi a tanulói tudást, és hozzájárul az iskola tudásmegosztó kultúrájának kialakításához.

Kulcsszavak: kutatásalapú tanulás; tehetséggondozás; jógyakorlat

CSELIKOVICS-MRÁVICS Katalin könyvtárvezető (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Kassák Könyvtára / Budapest)

Kapcsolat vagy szolgáltatás?
Olvasói bevonódás dilemmái könyvtári gyakorlatban – egy olvasóvezetői szemlélet felé

Absztrakt: A könyvtáros szerepe az algoritmusok korában alapvetően átalakul, hiszen ma már az olvasók maguk is közvetlenül az MI-től kérnek könyvajánlást, és a könyvrendelési folyamatokban is egyre elterjedtebb az algoritmikus támogatás. Bár a könyvtárba látogatók száma növekszik – részben a megváltozott gazdasági környezet és a könyvvásárlás nehezedése miatt –, ez nem jelent automatikusan elkötelezett olvasói bevonódást vagy hosszabb távú tagságot.

Az angolszász könyvtári gyakorlatban az olvasóvezetés (reader's advisory) és a könyvtárosi képzés szorosan összefonódik, és a speciális műfajismerettel rendelkező könyvtáros a mindennapi munka során partnerként támogatja az olvasót. Ezzel szemben a hazai könyvtári kultúrában ezt a strukturált olvasóvezetői attitűdot és szolgáltatási formát most szükséges meghonosítani.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár könyvtárosaiból alakult szakmai munkacsoport által kidolgozott, felnőtteknek és fiatal felnőtteknek szóló olvasóvezetői szolgáltatás a fizikai és az online térben egyaránt megjelenik. Az online felületen új keresőcímkeként, míg személyesen, pilot jelleggel a FSZEK Kassák Könyvtárában egy külön polcon – a teljesség igénye nélkül, a szakkönyveket szándékosan mellőzve – a munkacsoport által összeállított válogatás várja az olvasókat. Ez a kezdeményezés támogatást nyújthat az olvasói elakadások átlendítésében, de nem terápia, és nem is kíván minden élethelyzetre fix választ adni; elsődleges célja az olvasás élményén keresztül a gondolkodásra való inspirálás.

Az előadás arra keres választ, hogy az olvasóvezetői szemlélet miként járulhat hozzá a valódi bevonódáshoz, a könyvtár mint közösségi tér erősítéséhez, és a személyes kapcsolat megőrzéséhez az MI világában.

Kulcsszavak: olvasóvezetés, olvasói bevonódás, mesterséges intelligencia

DÓRI Éva egyetemi tanársegéd (PTE BTK HFMI Művelődéstudományi Tanszék)

Közművelődési intézményeink társadalmi szerepe

Előadásomban a közösségi művelődés intézményeinek társadalomfejlesztő szerepét vizsgálom. A téma mélyrehatóbb tárgyalását a szakpolitika megújulása is indokolja, ezért szükségszerű az intézményi funkciók újragondolását megalapozó elméletek áttekintése. Szakmánk jellemzően tapasztalatokból, tehát a praxisból építkezik. A közművelődés korszerűsítéséről szóló szakmai diskurzus évtizedek óta az intézményi-funkcionális és metodikai narratívák mentén tematizálható. A kultúra közvetítő tevékenységből eredően a kultúra vagy kulturális szervező szerepfelfogás, valamint a kollektív cselekvést és részvételiséget ösztönző közösségfejlesztő, animátori vagy facilitátori szakmai attitűd időről-időre egymásnak feszül. Bármelyik „irányzat" legyen is a helyi lakosságra irányuló munkánk hajtóereje, intézményi tevékenységeknek a helyi társadalmi állapotokra kell(ene) reflektálni. Ekként közösségi tereink mint a társadalmi kohézió helyi bázisintézményei hosszabb távon is a települési- társadalmi fejlesztés nélkülözhetetlen tényezői lehetnek.

Szakmánk a kultúra eszközeivel képes a helyi erőforrások aktivizálására és növelésére is, ebből következik a kérdés, hogy miért alkalmasak a közösségi művelődés intézményei arra, hogy a lakosok képessé váljanak saját életüket érintő problémák megoldásában együttműködésre és cselekvésre. Intézményeink társadalmi szerepének értelmezésére a szakirodalomban több elméleti megközelítés kínálkozik. Előadásomban a társadalmi tőke elméletek, a harmadik helyek elmélete, a társadalmi infrastruktúra elmélet és a közösségi művelődés elméletek bemutatására és szintetizálására vállalkozom.

A különböző megközelítések összekapcsolása lehetőséget ad arra, hogy a művelődési házakat ne csupán kulturális szolgáltató intézményként, hanem a helyi társadalom szerves fejlődésének és a közösségek működésének fontos színtereként értelmezzük. E kontextusban a közösségi művelődés terei nem hagyományos értelembe vett kulturális terek, hanem intézményesített és szakmailag facilitált lokális közösségi terek, ahol kitüntetett szerepe van a helyi társadalmi kapcsolatok szervezésének, a külső és belső erőforrások integrációjának, aggregációjának és újratermelésének.

Kulcsszavak: helyi társadalom; közművelődés; lokális közösségi terek; részvételiség; képessé válás

ERDEI Gábor egyetemi adjunktus (DE BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet,
Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék, Debrecen)

Az Érmelléki Táji Értéktár, mint tanulási folyamat

Az Érmellék, egy földrajzi-történelmi kistáj a magyar-román határ mentén. A terület kb. 5%-a tartozik Magyarországhoz, míg a térség nagyrésze Románia területén helyezkedik el. A táj román területének nagy része is magyarok által lakott, számos szellemi és épített örökséget hagyományozva. A Hungarikum törvényben döntően a helyi, megyei, országos és hungarikum szintekről van szó és kevésbé kerül

fókuszba a település és a megye között térszerkezetileg elhelyezkedő kistájak, illetve az egyes kistájakon belüli kulturális – és egyéb - együttműködések. Az Érmelléki Népfőiskolai Egyesület szoros együttműködésben a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar megyei szervezetével, néhány magyar, valamint román érmelléki településsel, ezek értéktáraival együttműködve 2022-ben indított egy lassan, közös gondolkodáson és értékeken építkező folyamatot, amelynek – akkori távlati - célja az Érmelléki Táji Értéktár létrehozása volt. Ezt a kooperációt és párbeszédet Debrecen Megyei Jogú Város Kulturális Osztálya is támogatta. A folyamat a klasszikus alulról építkező módszertant követve, több térségi műhelymunkát szervezett (a határ mindkét oldalán), ahol a résztvevők bemutatták az Érmellék különböző értékeit, illetve ezek az alkalmak a kölcsönös megismerésről is szóltak. Jelen előadásunk ezt a folyamatot igyekszik bemutatni, azt, hogy a partnerségen alapuló, közös célokat és érdekeket megjelenítő elképzelések hogyan érhetnek célt. A folyamat jó példája a különböző jogállású intézmények, szervezetek gyümölcsöző együttműködésének is, hiszen a megyei művelődési intézmény, a térségi civilszervezetek mellett, a helyi önkormányzatok és gazdasági szereplők is bevonására kerültek ebben a folyamatban. A többéves kooperáció tulajdonképpen egy hosszú tanulási folyamatként értelmezhető. Az előadásban ezt igyekszem bemutatni.

Kulcsszavak: táji értéktár; Érmellék; Érmelléki Táji Értéktár

FÁBIÁN Gyöngyi egyetemi docens (Pannon Egyetem, Magyar és Alkalmazott Nyelvtudományi Intézet, Alkalmazott Nyelvtudományi Intézeti Tanszék / Veszprém)

A ‘KÖZÖSSÉG’ fogalomrendszer metaforikus reprezentációinak feltárásához

Az előadás a metaforaelemzés technikát veszi górcső alá, miközben egy csoportos tanulást támogató, valamint a kvalitatív kutatási módszertanban egyre népszerűbb kutatási lehetőséget mutat be az érdeklődők számára. Az elmúlt évtizedek kognitív nyelvészeti kutatásai igazolják azt a tényt, mely szerint az emberi gondolkodás alapvetően fogalmi rendszerekre épül. Az erre a jelenségre épülő, metaforaelemzésként hazai körökben is ismertté vált kutatási módszer különösen alkalmasnak tűnik egy fogalomhoz kapcsolódó metakognitív egyéni tudás és élmények megismerésére, ezzel utat engedve a módszer felhasználásának a szakmai nézetek megismerése terén. A metaforaelemzés technika iránti érdeklődés növekedését, és a téma interdiszciplinaritását, az előadó nevéhez kapcsolódó IMA (igazított metaforaelemzés) változat egyre szélesebb körű alkalmazása is igazolja a különféle gazdasági, természettudományi, és főként humántudományi kutatásokban.

Egy több éves kísérleti folyamatnak eredményeit kínálja szakmai megfontolásra az előadás. A kutatási technika olyan módszerváltozatait javasolja, amelyek részben az adatgyűjtés, részben pedig azok feldolgozása során segíthetik a kutatók és fejlesztők munkáját, különös tekintettel a validitási mutató javítására. A megközelítés előnyöket nyújthat a metaforaelemzés szubjektív, érvényességet gyengítő tényezőinek visszaszorításában, amelynek technikai megoldására a trianguláció, annak keretei között értelmezhető propozicionális adatgyűjtés, valamint a személyi irányított konstrukcióellenőrzés adatelemzési technika jellemzőit, előnyeit és hátrányait ismerhetik meg az érdeklődők, miközben célunk a módszeralkalmazás szubjektivitást megengedő tényezőinek lehetőség szerinti korlátozása.

Az előadás során elsőként a metaforaelemzés általános bemutatása történik meg. Ezt követően a résztvevők egyes szakmai kulcsfogalmak egyéni reprezentációjának feltárási folyamatát fogják modellálni, illetve az előadó saját előzetes kutatásaiból származó eredményeinek megosztásával a feltáró módszer működésével ismerkednek. Az előadás során végighaladunk azon a folyamaton, amelyet a kutató a

kutatás során végez el az adatgyűjtés, az adatok kódolása, feldolgozása és értékelése során. A gyakorlati példák között a 'közösségfejlesztés' fogalmi rendszerének kiemelt szerepet szánunk, mely egyúttal betekintést nyújthat egyes tanuló közösségek gondolkodásának sajátos jellemzőibe a fogalom értelmezésének terén.

Kulcsszavak: igazított metaforaelemzés; közösségfejlesztés; kutatás; szakemberképzés

FRANKOVÁ, Danuta PhD Student (Palacký University, Faculty of Arts, Department of Sociology, Andragogy and Cultural Anthropology / Olomouc)

Ritual as a Tool in Experiential Adult Education

Rituals are often studied as religious, cultural, or social phenomena, but their role in adult education is still not sufficiently explored. This presentation is based on a master's thesis about rituals in Scout training courses in the Czech Republic. It focuses on what course instructors consider to be a ritual, what functions they believe rituals have, and what meaning they give to them. The study used a qualitative research design. Data were collected through four semi-structured interviews with experienced course leaders and analysed through open coding and conceptualisation.

The findings show that instructors see ritual as something they can recognise intuitively but find difficult to define clearly. They connected ritual with eight main elements: deeper meaning, repetition, a sense of uniqueness, the use of sound, calmness and space for reflection, the beauty of the moment, the acceptance that a ritual does not have to be practical or efficient, and a connection to a specific place. However, these elements alone were not enough for an activity to be understood as a ritual. Its place in the programme, the atmosphere, the symbolic framework, the involvement of participants, and the meaning given to the activity were also important.

According to the instructors, rituals help shape the atmosphere and rhythm of the programme. They can frame individual activities, whole days, and the course as a whole. They also create space for pausing, concentration, and reflection, support a sense of belonging, and help communicate values or ideas that may be difficult to express through words alone. At the same time, rituals can create a strong emotional experience and make the course more memorable.

The findings raise further questions: How do educators and facilitators work with rituals? What meaning do they give to them? How can rituals be used as a tool in the programme, and what can they bring to experiential adult education? These questions form the starting point for the author's doctoral research.

Keywords: ritual; experiential education; Scout training course; adult education

GALAMBOS Attila doktoravárományos (PTE BTK „Oktatás és Társadalom" Neveléstudományi Doktori Iskola)

Az akcióorientált fenntarthatóságra nevelés oktatásának kihívásai egyetemi közegben

Az akcióorientált fenntarthatóságra nevelés a fenntarthatóság-pedagógia olyan, Magyarországon még kevéssé intézményesült, de egyre fontosabbá váló megközelítése, amely a tanulást nem kizárólag isme-

retek átadásaként, hanem társadalmi problémákhoz kapcsolódó, reflektív és cselekvésközpontú folyamatként értelmezi. Kiindulópontja, hogy a fenntarthatóság nem szűkíthető környezetvédelmi témákra: egyszerre érinti a társadalmi igazságosság, a helyi közösségek működésének, a demokratikus részvételnek, az erőforrásokhoz való hozzáférésnek és a jövővel kapcsolatos felelősségvállalás kérdéseit. Ideális esetben a hallgatók nem csupán megismerik ezeket a problémákat, hanem saját társadalmi és intézményi környezetükben azonosítanak ügyeket, ezekre reflektálnak, majd cselekvési lehetőséget vagy beavatkozási tervet dolgoznak ki.

Előadásomban 2024 és 2026 között közösségszervező és pedagógia szakos hallgatók számára tartott kurzusok tapasztalatait mutatom be reflektív-oktatói nézőpontból. A fókusz nem egy lezárt kutatási eredmény bemutatásán, hanem azon a pedagógiai folyamaton van, amelyben oktatóként magam is vizsgálom saját előfeltevéseimet, elvárásaimat és dilemmáimat. Célom bemutatni, hogy milyen várakozásokkal érkeztem a kurzusra, ezekhez képest hogyan alakult a hallgatók bevonódása, problémaérzékelése és cselekvési hajlandósága, valamint milyen pontokon ütközött nehézségbe a részvételre, önállóságra és társadalmi reflexióra építő tanulásszervezés.

Az előadásban kitérek a fenntarthatóságra nevelés kurzus akciókompetenciát fejlesztő elemeire, bemutatom a participatív eszközöket és kurzusszervezési megoldásokat is, amelyekkel a hallgatói aktivitást támogattam: a közös problémafeltárást, a lokális ügyek keresését, az azokkal kapcsolatos akciókutatást, a csoportos tervezést, a példák elemzését, valamint azokat a reflexiós helyzeteket, amelyekben a hallgatók saját szerepüket is értelmezhették. Külön hangsúlyt kap, hogy miként próbáltuk a fenntarthatóság általános, sokszor túl tág oktatási narratíváját helyi ügyekre, konkrét közösségi problémákra és megvalósítható akciókra sűríteni.

A kurzus tapasztalatai alapján az akcióorientált megközelítés jelentős pedagógiai lehetőséget kínál, mert képes összekapcsolni az elméleti tudást, a társadalmi érzékenységet és a gyakorlati cselekvést, magas hallgatói motivációt eredményezve. Ugyanakkor kihívásokat is felszínre hoz: a hallgatók számára nem mindig magától értetődő a nyitott feladatértelmezés, az akciók tervezése sokszor elméleti szinten maradt, az ügyek lokális szintű értelmezése is nehézségekbe ütközött. Az előadás ezért az eredmények mellett azokat az oktatói dilemmákat is láthatóvá teszi, amelyek a felsőoktatási alkalmazást kísérik.

Kulcsszavak: fenntarthatóságra nevelés; akciókompetencia; akcióorientáltság; felsőoktatás

GLASHÜTTER Melinda főiskolai tanársegéd (Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Hittudományi, Társadalomtudományi és Romológiai Tanszék / Vác)

Közösségépítés a periférián: részvétel, kapcsolati biztonság és tanulási bevonódás egy orientációs évfolyamon

Az előadás két középiskolában megvalósult, 9. évfolyamos orientációs program tapasztalatait mutatja be. Az intézmények saját pedagógiai programmal rendelkeztek az orientációs évre, és motivációvesztett, tanulási kudarcokkal, bizonytalan pályaorientációval, illetve sérülékeny családi és szociális háttérrel érkező fiatalokat fogadtak. A program a tanulási bevonódást nem felzárkóztató vagy pályaorientációs technikákkal, hanem mentálhigiénés szemléletű közösségépítéssel, kapcsolati biztonsággal és részvételi helyzetekkel támogatta.

Az elméleti keretet Rogers személyközpontú pedagógiája, Noddings gondoskodásetikája, Ryan és Deci önmeghatározás-elmélete, valamint az iskolai klíma, kötődés és pszichoszociális biztonság szakirodalma

adja. A kiinduló feltevés szerint a tanulási passzivitás és a gyenge iskolai kötődés nem pusztán egyéni motivációs vagy képességbeli probléma, hanem összefügg a tanulók kapcsolati, közösségi és intézményi tapasztalataival.

Az előadás két kérdése: milyen pedagógiai és szervezeti feltételek segítik, hogy egy orientációs évfolyam megtartó, részvételre ösztönző közösséggé váljon; illetve hogyan járul hozzá a kapcsolati biztonság a tanulók fokozatos iskolai bevonódásához. A bemutatás reflexív, autoetnográfiai elemeket is alkalmazó esettanulmány. Az elemzés saját pedagógiai és mentori tapasztalatokra, megfigyelésekre, programdokumentumokra, valamint a részvétel és csoportdinamika visszatérő mintázatainak értelmezésére támaszkodik.

Fontosnak bizonyultak a kiszámítható keretek, az elfogadó csoportnormák, a nem-bántás elve, a személyes figyelem, a mentor-diák kapcsolat, a közös alkotó és projektalapú tevékenységek, valamint a tanulók saját tapasztalatainak bevonása. A többéves működés tapasztalatai szerint ezek a gyakorlatok a társas agresszió visszaszorulásában, az intézményhez való erősebb kötődésben és pozitívabb iskolai attitűdben, valamint a diákok önbevalláson alapuló, kedvezőbb énképében is tetten érhetők voltak.

Az előadás amellett érvel, hogy a perifériára szoruló fiatalokkal végzett pedagógiai munkában a közösségépítés nem kiegészítő elem, hanem a tanulási részvétel alapfeltétele. Az Arany Iránytű Program olyan pedagógiai térként értelmezhető, amelyben a kapcsolati biztonság, a részvétel és a tanulási bevonódás egymást erősítő folyamatként jelenik meg.

Kulcsszavak: orientációs évfolyam; közösségépítés; tanulási bevonódás

GYŐRI-DANINÉ TÓTH Anett lelkész (Magyarországi Református Egyház)

A vallási nevelés szerepe a fiatalok közösségi integrációjában – nemzetközi kutatások tanulságai és a magyar református kontextus kihívásai

A fiatalok vallásosságának és egyházi részvételének változása az elmúlt évtizedek vallásszociológiai és nevelésszociológiai kutatásainak egyik fontos kérdésévé vált. Miközben a vallási szocializáció hagyományos keretei átalakulnak, egyre fontosabbá válik annak megértése, hogy mi segíti a fiatalokat abban, hogy ne csak találkozzanak egy vallási közösséggel, hanem annak hosszabb távon is résztvevőivé váljanak. Ebből a szempontból különösen érdekes a vallási nevelés és a közösségi részvétel kapcsolata.

Az előadás azt vizsgálja, hogy a nemzetközi és hazai kutatások alapján milyen tényezők segíthetik a fiatalok gyülekezeti integrációját. A vallási nevelést ezért nem elsősorban ismeretátadásként közelíti meg, hanem olyan szocializációs folyamatként, amelyben a család, az iskola, a kortárscsoport és a gyülekezeti közösség egymással összefüggő szerepet játszik. Az elemzés középpontjában az a kérdés áll, hogy a formális vallási nevelés milyen feltételek között tud kapcsolódni a fiatalok tényleges közösségi részvételéhez.

Az értelmezéshez Christian Smith, Vern Bengtson, Robert Putnam és Danièle Hervieu-Léger munkái mellett fontos támpontot jelentenek az európai konfirmációkutatások. Niemelä, Hámori és Siba összehasonlító vizsgálata a konfirmációs munka és a későbbi egyházi kötődés kapcsolatára irányítja a figyelmet, különösen a közösségi kapcsolatok és a konfirmáció során szerzett tapasztalatok jelentőségére. A magyarországi eredmények közül Pusztai Gabriella és Rosta Gergely kutatásai kínálnak fontos kapcsolódási pontokat a vallási nevelés és az egyházi közösségek szocializációs szerepének értelmezéséhez.

Az előadás kiinduló állítása, hogy a fiatalok megtartásának kérdését érdemes a vallási oktatás eredményességénél tágabban, a közösségi integráció oldaláról is vizsgálni. A hitoktatás fontos találkozási pontot teremthet, de kérdés, hogy ebből mikor és milyen feltételek mellett lesz tényleges közösségi kapcsolat. A nemzetközi és hazai eredmények összevetésével az előadás azokat a kapcsolódási pontokat keresi, amelyek a magyar

református ifjúsági közösségszervezés számára is hasznosíthatók lehetnek. Ez a megközelítés egyben egy készülő doktori kutatás elméleti kiindulópontja is, amely a hit- és erkölcstan oktatás, a gyülekezeti integráció és a fiatalok közösségi megtartása közötti összefüggéseket kívánja empirikusan vizsgálni.

Kulcsszavak: vallási nevelés; vallási szocializáció; gyülekezeti integráció; ifjúsági közösségszervezés; nevelésszociológia

HASZONNÉ KISS Katalin régióigazgató (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár / Budapest)

Könyvtárak mint reziliens közösségi terek – közösségépítési modellek egy nagyvárosi könyvtári hálózatban

A 21. század egyik legjelentősebb társadalmi kihívása a közösségi kapcsolatok gyengülése, az elszigetelődés növekedése és a társadalmi bizalom csökkenése. Az egyre inkább digitalizálódó környezetben felértékelődnek azok a helyi intézmények, amelyek képesek személyes találkozási lehetőségeket, támogató közösségeket és biztonságos közösségi tereket biztosítani különböző életkorú és társadalmi hátterű emberek számára. A közkönyvtárak hagyományosan a tudás és a kultúra közvetítői, ugyanakkor egyre inkább közösségi infrastruktúraként is működnek, hozzájárulva a helyi társadalom alkalmazkodóképességének, vagyis rezilienciájának erősítéséhez.

Az előadás a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tagkönyvtári hálózatának példáján keresztül vizsgálja, hogy a városi könyvtárak miként járulnak hozzá a közösségi kapcsolatok építéséhez és fenntartásához. A kutatás alapját olyan, több éve működő és sikeres közösségi kezdeményezések adják, amelyek túlmutatnak a hagyományos könyvtári szolgáltatásokon. Az elemzés kitér a könyvklubok, a baba-mama közösségek, a társasjáték- és kreatív foglalkozások, a biblioterápiás csoportok, az időseknek szervezett programok, valamint a közösségi szolgálat keretében megvalósuló együttműködések működésére és hatásaira. A bemutatott példák között szerepelnek olyan közösségi modellek, mint az online és személyes könyvklubok, a kisgyermekes családokat támogató baba-mama foglalkozások, a Nyugi Klub generációkon átívelő közösségi gyakorlata, a biblioterápia mentális jóllétet támogató formái, valamint azok az önkéntes és közösségi szolgálati programok, amelyek a fiatalokat kapcsolják be a helyi közösségek életébe. Az előadás arra keresi a választ, hogy ezek a kezdeményezések milyen módon járulnak hozzá a társadalmi kapcsolati hálók erősítéséhez, a magány csökkentéséhez, a generációk közötti párbeszédhez és a helyi identitás kialakulásához.

Az előadó rámutat arra, hogy a könyvtárak közösségépítő szerepe nem csupán kulturális vagy szabadidős jelentőségű, hanem egyre inkább társadalompolitikai és közösségfejlesztési szempontból is meghatározó. A könyvtári közösségek olyan alacsony küszöbű, nyitott és befogadó találkozási lehetőségeket kínálnak, amelyek különösen fontosak a társadalmi izoláció, az időskori magány, a digitális elszigetelődés és a közösségi kapcsolatok gyengülésének korában. Az előadás célja annak bemutatása, hogy a közkönyvtárak miként válhatnak a helyi közösségi reziliencia kulcsszereplőivé, és milyen tanulságok fogalmazhatók meg a kulturális intézmények közösségépítő szerepének jövőjére vonatkozóan.

Kulcsszavak: közösségi reziliencia; közkönyvtár; közösségfejlesztés; társadalmi kapcsolatok; biblioterápia; közösségi tanulás; élethosszig tartó tanulás; FSZEK

JAKAB Viola egyetemi tanársegéd (PTE BTK HFMI Könyvtár- és Információtudományi Tanszék)

Polcok és paklik – Egy megvalósult könyvtári projekt bemutatása

A könyvtárak hagyományos információközvetítő szerepe mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak azok a kezdeményezések, amelyek a közösségépítést, a találkozást és az aktív részvételt is támogatják. A Tudásközpont negyedik emeletén, a gyerekkönyvtári részen közel öt éve bővült a szolgáltatások köre; már nemcsak könyveket és egyéb anyagokat, dokumentumokat lehet kölcsönözni, hanem társasjátékokat is. A gyűjtemény jelenleg több mint 130 játékot számol, a szolgáltatás pedig a könyvkölcsönzéstől eltérő szabályokkal rendelkezik. Előadásomban a Körbirodalomban, 2026 áprilisában kollégám és hallgatóim segítségével megvalósított projektet szeretném ismertetni, amelynek középpontjában a társasjátékok és a társasjáték-kölcsönzés népszerűsítése állt. Célunk az eseménnyel az volt, hogy a hallgatók integrálásával olyan eseményt biztosítsunk, amely felhívja a figyelmet a könyvtárban található új szolgáltatásra. A társasjáték, mint közösségi tevékenység különösen alkalmas arra, hogy oldja a formális könyvtári környezetből fakadó távolságot, és olyan találkozási lehetőségeket teremtsen, amelyek által új kapcsolatokkal, ismeretekkel bővülhetnek a látogatók. Előadásomban bemutatom a program lebonyolításának különböző lépéseit, a kooperációból leszűrt tapasztalatokat, valamint azt, hogy miként használható a társasjáték a könyvtári szolgáltatások láthatóbbá tételére és a könyvtár közösségi funkcióinak erősítésére. Felvázolom a fejlesztési lehetőségeket, amelyek segítséget nyújthatnak a későbbi kölcsönzéssel kapcsolatos ismeretek bővítésében, illetve a hasonló, jövőben megrendezendő társasjátékos programok kapcsán. A kezdeményezés során a hallgatók – a könyvtárosokkal együttműködve – aktív szerepet vállaltak a szervezésben hozzájárulva ahhoz, hogy a szolgáltatás közelebb kerüljön az esemény hetven látogatójához. A kezdeményezés példája azt szemlélteti, hogy egy társasjátékos program miként válhat a könyvtárhasználat ösztönzésének, a szolgáltatásnépszerűsítésnek és a közösségépítésnek egyaránt hatékony eszközévé.

Kulcsszavak: könyvtár; társasjáték; projekt; állomány; kölcsönzés

KENÉZ Anikó egyetemi adjunktus (ELTE TóK Társadalomtudományi Tanszék, Budapest)

A kultúraközvetítés mint közösségformáló erő -- egy fiatalokból álló kollektíva születése

2026 márciusában Budapest nyolcadik kerületében bezár az Auróra nevű közösségi tér/klub, és ezzel egy időben létrejön a Moduláris Kollektíva. Mikor elveszíti helyét egy közösség, a tagok alakítanak egy új csoportot, amely – pár héttel az Auróra megszűnése után – talál magának egy ideiglenes helyet, ahova beköltözhet. Moduláris Kollektíva elnevezéssel elindul egy Facebook-profil, hogy az Aurórához kapcsolódó közönség tájékoztatva legyen a legújabb hírekről, eseményekről. Azonban a közösségi médiában megjelenő csoport nem pusztán hirdeti, megjeleníti, azaz reprezentálja magát az online térben, hanem egyúttal létrehozza a csoport digitális identitásának narratíváját is (Lehmann, 2020). A közös történet és közös tér kapcsolata ebben az esetben nem a csoport múltba való lehorgonyzásának szükségletét elégíti ki, hanem a közösség számára a jövő, az egzisztenciális létük lehetőségét adja.

A kollektíva kutatása során azt vizsgálom, hogy hogyan formálódik egy fiatalokból álló, alulról szerveződő közösség identitása, milyen szerepet játszik mindebben saját kultúraközvetítő szerepük értelmezése. Milyen hatással van minderre a tér, amelyet használnak, és használatra kínálnak a hozzájuk kapcsolódó embereknek, illetve milyen hatással van a hely rájuk? Mennyiben azonos egy csoport a közös terével, és mennyiben azonosítható az online térben megjelenő identitásukkal. Hogyan konstruálják a digitális identitásukat, és milyen módon használják az online teret? Értelmezhető-e a kollektíva és a hozzájuk kapcsolódó emberek „social worldként", közös világként, és ha igen, hol vannak a határai?

Az etnográfia vizsgálat során Hine és Pink módszertani megközelítését alkalmazom. A kutatás fő módszertani lába a résztvevő megfigyelés, amelynek fókuszában a terep, azaz a helyszín megtapasztalása áll. Ezekből a megfigyelésekből erednek azok a témák és kérdések, amelyeket a csoport tagjaival közösen értelmezünk. Emellett fontos része a kutatásnak a csoport által létrehozott online felületek megfigyelése. Kiindulópontom, hogy az online és az offline szféra nem önállóan, hanem egymást értelmezve vizsgálható, valamint az is, hogy a vizsgált kollektíva nem pusztán tárgya a kutatásnak, hanem tagjai önmagukat és az őket körülvevő teret értelmezni képes alanyai is. A kutatás még folyamatban van, így előadásomban az addig megszerzett tapasztalatokat és azok értelmezését tudom bemutatni. A vizsgálat végső célja, hogy a kultúra létrehozásának/létrejövésének folyamatába adjon bepillantást, és hogy választ kaphassunk arra a kérdésre, hogy miként formálódik a cselekvések és események során egy közösség, amely társadalmi és kulturális hatással kíván lenni a környezetére.

Kulcsszavak: social world; közös tér; identitás; digitális etnográfia

KISS Gábor főkönyvtáros (Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár / Zalaegerszeg)

TÓTH Renáta igazgató (Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár / Zalaegerszeg)

SZILI Erika helyismereti könyvtáros (Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár / Zalaegerszeg)

SZAKÁL Eszter olvasószolgálati könyvtáros (Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár / Zalaegerszeg)

„Itt, itt a helyünk..." – A Keresztury Gyűjtemény a kulturális értékőrzés és közösségépítés szolgálatában

A Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár intézményi keretében működik a Keresztury Dezső hagyatékát őrző Keresztury Gyűjtemény. A zalaegerszegi születésű irodalomtörténész, költő, akadémikus, a város díszpolgára még életében a városra hagyta szőlőhegyi házukat, könyvtárának jelentős részét, kultúrtörténeti relikviáit, fényképeit, festményeit, bútorait. A Keresztury Ház ma emlékházként működik, ahol kiállítás és a könyvtár várja a látogatókat; állománya az integrált katalógusban feltárt, a könyvtárhasználók, kutatók igénybe vehetik. A város értéktárában szereplő emlékház vezetéssel látogatható, az iskolákkal, civil szervezetekkel való együttműködés keretében rendszeresen felkeresik diákok, más csoportok; szélesebb körű megismertetését több ismeretterjesztő film szolgálja, melyek az intézmény honlapján és a YouTube-csatornán is megtekinthetők.

Könyvtárunk folyamatosan gyarapítja a Keresztury Dezsővel kapcsolatos irodalmat és a személyéhez, munkásságához köthető fényképek, interjúk, egyéb relikviák gyűjteményét. Ezek nyilvántartására külön adatbázis készül, mely a kutatók, majd a szélesebb közönség számára is igénybe vehető; a képi és egyéb szöveges dokumentumok, kéziratok feltárása széleskörű adatgyűjtéssel történik. Az életmű kutatása során együttműködünk az Országos Széchényi Könyvtárral, az Eötvös Collégiummal, a zalai közgyűjteményekkel. Kiadványokban mutatjuk be az akadémikus munkásságát, a gyűjtemény értékeit: elkészítettük életmű bibliográfiáját, irodalomtörténeti, színháztörténeti, helytörténeti munkásságáról tanulmá-

nyokat, a Keresztury Házat bemutató vezetőt, képeslapokat, öröknaptárt jelentettünk meg. Működtetjük a Keresztury120 Facebook-oldalt, melyet születésének emlékéve alkalmából az akadémikus tiszteletére hozott létre a könyvtár: hetente teszünk közzé érdekességeket, információkat a gyűjtemény értékeiből. A városi önkormányzat és az intézmény együttműködésében a Keresztury Emlékbizottság koordinálja a jelentősebb események, fejlesztések tervezését, végrehajtását, az irodalomtörténészek számára a Keresztury Díj odaítélését minden második évben; a könyvtárral együtt szervezi a Keresztury Szavalógálát középiskolásoknak és szépkorúaknak minden év januárjában, a tudós születésnapjának megünneplését középiskolás diákok közreműködésével minden szeptemberben, a halálának évfordulójához kapcsolódó Keresztury-virrasztást minden második évben.

Kulcsszavak: Keresztury Dezső; Keresztury Ház; helyismeret; értékőrzés; közösségépítés;

KISS Mercédesz egyetemi tanársegéd (PTE BTK Romanisztika Intézet Francia Tanszék)

Új oktatók szervezeti integrációja a felsőoktatásban. A PTE BTK onboarding gyakorlatának vizsgálata

Jelen kutatás a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Karán dolgozó új oktatók beilleszkedési folyamatát vizsgálja humánerőforrás-menedzsmenti megközelítésben. A kutatás kiindulópontját az a felismerés adja, hogy a felsőoktatásban az oktatók sikeres integrációja nem csupán az adminisztratív beléptetést jelenti, hanem magában foglalja a szervezeti kultúrához való alkalmazkodást, az oktatási és kutatási feladatokra való felkészítést, valamint a szakmai és közösségi kapcsolatok kialakítását is.

A kutatás célja annak feltárása volt, hogy a PTE BTK-n milyen onboarding gyakorlatok támogatják jelenleg az új oktatók beilleszkedését, milyen nehézségekkel találkoznak a munkába lépés során, valamint milyen fejlesztési lehetőségek azonosíthatók egy hatékonyabb oktatói onboarding program kialakítása érdekében. A vizsgálat arra a kérdésre kereste a választ, hogy a jelenlegi gyakorlat mennyiben segíti az új oktatók szervezeti, szakmai és közösségi integrációját, illetve milyen elemekből állhatna egy, a kari sajátosságokhoz igazodó beillesztési program.

A kutatás vegyes, kvalitatív módszertani megközelítést alkalmaz. Az empirikus kutatás alapját tizenkét, 2026 májusa és júniusa között lebonyolított félig strukturált interjú képezte, amelyeket dokumentumelemzés és esettanulmány egészített ki. Az adatok feldolgozása kvalitatív tartalomelemzéssel történt.

A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy a karon számos támogató gyakorlat működik, ugyanakkor az onboarding jelentős része informális kapcsolatokon alapul. Az új oktatók beilleszkedésében kiemelt szerepet játszanak a tanszékvezetők, a kollégák és az adminisztratív munkatársak, miközben több területen – különösen a kutatási elvárások, az oktatásmódszertani támogatás, valamint a digitális és adminisztratív rendszerek használata kapcsán – strukturáltabb támogatásra lenne szükség. A kutatás eredményeire építve a dolgozat egy komplex onboarding programtervet fogalmaz meg a PTE BTK számára, amely mentorprogramot, oktatásmódszertani képzéseket, digitális támogatást és közösségi integrációs elemeket egyaránt tartalmaz.

A kutatás elméleti jelentőségét a felsőoktatási onboarding hazai szakirodalmának bővítése adja, gyakorlati haszna pedig abban rejlik, hogy hozzájárulhat a kar oktatóinak eredményesebb beilleszkedéséhez, hosszú távú megtartásához és szakmai fejlődésének támogatásához.

Kulcsszavak: onboarding; felsőoktatás; szervezeti szocializáció

KISS-KARÁSZI Kimberli olvasószolgálati könyvtáros (PTE EKTK Információs és Olvasószolgálati Osztály)

A referens szolgáltatások átalakulása az MI korában

Előadásom a könyvtári szaktájékoztatás változásait vizsgálja a mesterséges intelligencia (MI) térnyerésének fényében, saját szakdolgozati kutatásom kvalitatív interjúinak tanulságaira építve.

Az interjús megkeresések keretében a Pécsi Tudományegyetem hét kari és központi könyvtárának összesen kilenc szaktájékoztató könyvtárosa vett részt. A válaszok feldolgozása kérdésenkénti elemzéssel, majd SWOT-analízis alkalmazásával történt. A kiinduló tapasztalat az, hogy miközben az MI-alapú megoldások, mint például a keresést támogató ajánlók vagy összefoglaló eszközök, látványosan jelennek meg a kutatási és könyvtári környezetben, a referens szolgáltatások értéke továbbra is az emberi szakértelemhez, a forráskritikához és a személyre szabott támogatáshoz kötődik. Az interjúk szerint a hallgatók információkeresési készségei két ponton akadoznak leginkább: a találatok szűkítésében és a keresési stratégiák tudatos építésében. Eközben a megkeresési csatornák hibridizálódnak: a kisebb szakkönyvtárakban erős a személyes megkeresés, a nagyobb egységekben előretörnek az online űrlapok és aszinkron konzultációk. A hallgatói életciklus szintjén pedig egy szórt képet kapunk. BA-n gyakoribb az alapismereti segítség, MA/PhD szinten nő az összetett, módszertani jellegű tájékoztatás iránti igény. Az MI-hez való viszony változó a megkérdezett könyvtárosok körében. Közel fele használ valamilyen MI-t (pl.: kulcsszó generálásra, fogalmi háló készítésére, keresési promptok finomhangolása), ugyanakkor megjelennek a fenntartások a technológia a hallucinációi és a hitelesség-ellenőrzés időigénye miatt. A jó gyakorlatok szerint az MI akkor hasznos, ha „első vázlatkészítőként" működik, míg a validálás, a kontextus-értelmezés és a módszertani mentorálás a könyvtárosnál marad. Kutatásom egy hibrid modell irányába mutat, vagyis az operatív, gyors feladatokat MI támogathatná és az összetettebb munkát, mint a relevancia, forráskritika, publikálási és adatkezelési döntések a szakember végezné el.

Az előadás három gyakorlati következményt fogalmaz meg: (1) könyvtári képzések kialakulásának és fejlődésének igénye és megjelenése; (2) MI-használatának integrálódása szaktájékoztatásban; (3) a „könyvtáros mint információs mentor" szerep megerősítése, amely összeköti a technológiai lehetőségeket a tudományos minőségbiztosítással. Konklúzióm: az MI nem kiváltja, hanem újrapozicionálja a szaktájékoztatást, az emberi ítélőképesség és a transzparens, etikus gyakorlat lesz a könyvtári referens szolgáltatás várható jövője.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia; könyvtári szaktájékoztatás; egyetemi könyvtárak

KÓCZIÁN Zoltán Gergely könyvtárvezető (Bertók László Városi Könyvtár / Nagyatád)

A feledés és az emlékezet között – Babay József története

Babay József (1898–1956), író, újságíró, forgatókönyvíró) neve Nagyatádon évtizedeken át közismert volt, hosszú időn keresztül általános iskola is viselte a nevét. Novellái és regényei Nagyatád és környékének 1920–1930-as évekbeli helyszíneit, lakóit és mindennapjait örökítik meg az irodalom eszközeivel. Szerves részét képezhetik egy helyismereti tudásbázisnak. Halálának 70. évfordulója adta az apropót arra, hogy életművét újra elővegyük és egy jelképes kiállításban bemutassuk. Könyvtárunk őrzi az író néhány eredeti kéziratát, köztük – jelenlegi ismereteink szerint – eddig könyv alakban kiadatlan kisregényeket is. Bár életműve viszonylag jól dokumentált, teljes körű monografikus feldolgozása máig nem készült el.

A kutatás során a jelenleg elérhető nyomtatott és digitális forrásokat egyaránt újra számba vettük és ezek alapján újraértékeltük Babay József életútját. Vizsgáltuk azt is, hogy az 1980-as évekre kialakult helyi életrajzi narratíva milyen szempontok szerint válogatott az életút eseményei közül, illetve milyen történeti, emlékezetpolitikai tényezők járulhattak hozzá ahhoz, hogy egyes mozzanatok hangsúlyossá váltak, mások pedig háttérbe szorultak. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy egyetlen szerző példáján keresztül bemutassa, miként vezethet a primer forrásokra épülő újrakutatás a helyi emlékezet, a helytörténeti narratívák és az irodalmi örökség újraértelmezéséhez. Emellett bemutatunk néhány példát is, ahol egy-egy Babay szöveg segített más helytörténeti források értelmezésében.

Kulcsszavak: helytörténet; helyismereti gyűjtemény; irodalomtörténet

KOLLER Inez Zsófia mesteroktató (PTE BTK HFMI Művelődéstudományi Tanszék)

Mitől működik a helyi ifjúságpolitika? – Európai jógyakorlatok és a magyar valóság

A legutóbbi magyarországi parlamenti választások új lehetőségeket nyitottak a hazai szakpolitikák átfogó újragondolására, beleértve az ifjúságpolitikát is. Az elmúlt években Pécsett az ifjúságügy intézményrendszere és szakpolitikai súlya jelentősen gyengült az ifjúsági szolgáltatások és a részvételi mechanizmusok terén, a komplex a stratégiai tervezés visszaszorulásának lehetünk tanúi. A helyi ifjúságpolitika újjáépítése ezért sürgető szakmai és közpolitikai feladat, amelyhez célszerű európai és hazai jógyakorlatokra támaszkodni. Az előadásomban bemutatott kutatás célja olyan működőképes modellek beazonosítása és elemzése, amelyek adaptálhatóak a pécsi ifjúságügy megújításához. Ennek érdekében a vizsgálat négy kulcsterületre fókuszál. Egyrészt azt elemzi, hogy az ifjúságpolitika miként jelenik meg a helyi döntéshozási struktúrákban, különös tekintettel a dedikált intézményi egységekre, valamint a szakpolitikai integráció különböző modelljeire. Másrészt vizsgálja az ifjúságügyi döntéshozók jogállását, feladat- és hatáskörét, beleértve a politikai és szakmai szereplők közötti munkamegosztás kérdését. Harmadrészt feltárja az önkormányzatok és a helyi civil szféra – különösen az ifjúsági szervezetek és a fiatalok – közötti együttműködések formáit, kiemelve a részvételi mechanizmusok és a co-management modellek jelentőségét. Végül áttekinti azokat a jogszabályi és szakpolitikai kereteket, amelyek helyi és országos szinten meghatározzák az ifjúságügy működését. A kutatás módszertani alapját kvalitatív megközelítés képezi: egyrészt nemzetközi és hazai szakirodalom szisztematikus elemzésére, másrészt a kiválasztott európai jógyakorlatok megvalósítóival és szakértőivel készített félig strukturált interjúkra épül. Az elemzés célja a bemutatott modellek adaptációs potenciáljának értékelése a magyar, azon belül a pécsi kontextusban. A vizsgálat elméleti keretét a multiszintű kormányzás (multi-level governance), a hálózati kormányzás (network governance), valamint az ifjúsági részvétel és empowerment koncepciói adják. Az európai ifjúságpolitikai diskurzusban hangsúlyos a szektorközi megközelítés és a fiatalok bevonása a döntéshozatal teljes ciklusába, amelyet az Európai Unió ifjúsági stratégiája (2019–2027) is kiemel. A helyi szint szerepe kulcsfontosságú, mivel az ifjúságpolitika gyakorlati megvalósítása itt történik, a fiatalok mindennapi életéhez legközelebb eső térben. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak egy olyan, bevált jógyakorlatokon alapuló helyi ifjúságpolitikai modell kialakításához, amely erős intézményi beágyazottsággal, világos szerepkörökkel, aktív civil együttműködésekkel és megfelelő jogi háttérrel rendelkezik. Ezáltal támogatja a fiatalok társadalmi részvételét, valamint a helyi közösségek hosszú távú fenntartható fejlődését.

Kulcsszavak: helyi ifjúságpolitika, ifjúsági részvétel, európai jógyakorlatok

KOLTAI, Zsuzsa senior lecturer, deputy head of department (PTE BTK HFMI Department of Cultural Studies)

Language Learning, Accessibility, and Social Integration in Museums: A Content Analysis of Educational Initiatives across New York City Museums

Museums are key institutions in urban cultural ecosystems that support formal, non-formal, and informal learning, cultural participation, and social inclusion. They can be examined as spaces where cultural engagement intersects with opportunities for language learning and social integration. Although museum education research has extensively addressed accessibility and inclusion, the role of language learning in relation to these dimensions remains less systematically explored. This study investigates how language learning, accessibility, and inclusion are represented in museum learning programs and related initiatives across eight New York City museums. Museums were selected through purposive sampling based on three criteria: (1) evidence of engagement with culturally and linguistically diverse audiences in their educational programs and initiatives, (2) documented multilingual accessibility measures (translation, interpretation, and other language support), and (3) participatory educational formats. The analysis is based on a qualitative document analysis of 40 units of publicly available online content drawn from the selected institutions. Sources included program descriptions, website content, and digital communications such as selected social media and educational materials. Data were analyzed using deductive qualitative content analysis guided by five categories: (1) language learning (explicit/implicit), (2) multilingual accessibility, (3) target groups (e.g., multilingual communities, students), (4) interaction types (passive, interactive, participatory), and (5) social participation (intercultural exchange, identity-related engagement, civic participation). Findings indicate language learning in museum programs is mostly implicit, emerging through participatory narrative practices and object-based activities rather than formal instruction. Structured language development is limited to targeted initiatives, while most programs support communication through storytelling, dialogue, and collaborative interpretation. Multilingual accessibility is provided through translated materials and programming in multiple languages, although implementation is uneven. Social integration is supported through migration histories, community memory, and civic participation, positioning visitors as contributors to shared narratives. Overall, language learning, inclusion, and social participation are interconnected within participatory museum environments.

Keywords: museum education; language learning; social integration; inclusion; New York City museums

KOVÁCS Edina egyetemi tanársegéd (PTE BTK HFMI Könyvtár- és Információtudományi Tanszék)

A mesterséges intelligencia oktatásának integrációs lehetőségei az informatikus könyvtáros képzésben

A mesterséges intelligencia (MI) térnyerése elengedhetetlenné teszi a felsőoktatási képzések, kurzusok modernizációját is. Különösen igaz ez az informatikához kapcsolódó szakokra, ahol a diplomásoknak már készségszinten kell alkalmazniuk ezeket a technológiákat. Jelen kutatás célja annak feltérképezése, hogy a hatályos Képzési és Kimeneti Követelmények (KKK) keretein belül miként valósítható meg az MI-kompetenciák szisztematikus beágyazása a meglévő tantárgyi struktúrákba, kiemelt figyelmet fordítva az AI-műveltség (AI literacy) fejlesztésére.

A vizsgálat során részletes dokumentumelemzés történt, melynek középpontjában a vizsgált informatikus könyvtáros szak hivatalos KKK-dokumentuma, valamint az informatikai kurzusok tematikái, kurzusleírásai álltak. A kutatás során azonosításra kerültek azok a pontok, ahol a szabályozási környezet rugalmassága lehetőséget biztosít az új technológiák integrálására. Erre építve elkészült egy átfogó stratégia, amely pontosan kijelöli, hogy a képzési idővonal mely szakaszában, milyen modulokban, milyen mélységű tananyaggal és milyen módszertan mentén valósítható meg a mesterséges intelligencia hatékony oktatása.

A kutatás legfőbb eredménye, hogy az MI oktatása a vizsgált szak minden informatikai jellegű kurzusába beépíthető, eltérő arányban és differenciált megközelítéssel. Az implementáció kulcsfontosságú eleme, hogy a képzésben már jelen lévő, hagyományos információs és digitális műveltségelemekre épít, azokat fejleszti tovább az AI-műveltség szintjére. Az MI-kompetenciák integrációja a képzési szintekhez igazodva, differenciált módon valósítható meg. Az alapozó kurzusok esetében egy bevezető szintű integráció javasolt, ahol a hangsúly elsősorban az elméleti alapozásra, a kritikus gondolkodás fejlesztésére, valamint az alapvető etikai kérdések tisztázására helyeződik, lefektetve ezzel az AI-műveltség alapjait. Az informatikai törzsanyag részét képező gyakorlati kurzusok (mint például a webprogramozás, az adatbázis-tervezés vagy a hálózati ismeretek) szintjén már közepes arányú integráció indokolt, itt a mesterséges intelligencia elsősorban a fejlesztést és a tervezést támogató eszközként jelenik meg, például az automatizált kódgenerálás és a hibakeresés folyamataiban. Végezetül a szakspecifikus modulokban már a legmagasabb arányú, közvetlen technológiai beágyazás válik szükségessé, amelynek keretében a hallgatók képessé válnak az önálló MI-modellek alkalmazására, konfigurálására és szakmai környezetben történő menedzselésére.

A kutatás arra hívja fel a figyelmet, hogy az MI oktatása nem igényel feltétlenül új, izolált tantárgyakat, a digitális műveltség meglévő pilléreinek továbbfejlesztésével egy organikus, moduláris curriculumfejlesztés valósítható meg. A felvázolt implementációs terv mintaként szolgálhat más intézmények számára is a modern és versenyképes oktatási környezet kialakításához.

Kulcsszavak: informatikus könyvtáros képzés; curriculum-fejlesztés; mesterséges intelligencia

KOVÁCS Péter igazgató (Jászberényi Városi Könyvtár)

Csillagok, madarak, közösségek – egy zöldkönyvtári program születése és tapasztalatai

Hogyan válhat egy könyvtár a tudásközvetítésen túl a természet megismerésének, az élményalapú tanulásnak és különböző közösségek találkozásának terévé? A Jászberényi Városi Könyvtár az elmúlt tíz évben fokozatosan alakított ki egy több elemre és számos partner együttműködésére épülő zöldkönyvtári programot, amelynek középpontjában a természeti környezet megismerése, a közösségi kapcsolódás és az informális tanulás áll.

Az előadás a program kialakulásának történetén keresztül mutatja be, hogyan kapcsolódott össze a könyvtárban már 2008 óta működő csillagvizsgáló, a Jászsági Népmesepont természetismereti funkciója, a madárvilág megismertetése és a csillagászat. A Csillagok, Madarak, Csillagmadarak program példáján keresztül azt mutatom be, hogyan születhet egy új szolgáltatás különböző szakmai tudások, helyi kezdeményezések és közösségek találkozásából.

Külön figyelmet kap a partnerség kérdése. A program megvalósításában a könyvtár mellett többek között a Sas Központ, a Sülysápi Amatőr Csillagász Egyesület, a Logiscool, az Athletica Galactica, valamint

helyi kézműves alkotók vesznek részt. A tapasztalat azt mutatja, hogy a könyvtárnak nem szükséges valamennyi szakterület saját tudásával rendelkeznie: közösségi és kulturális közvetítő szerepéből kiindulva olyan együttműködési hálózatot hozhat létre, amelyben a különböző tudások és kompetenciák egymást erősítik.

Az előadás kitér a program erőforrásaira és fenntarthatóságára is: arra, hogyan lehet a rendelkezésre álló anyagi, tárgyi és humán erőforrásokat úgy összehangolni, hogy azok hosszú távon is működőképes, a helyi közösség számára értéket teremtő szolgáltatásokat hozzanak létre. Az előadás szól arról is, hogy miként kapcsolható össze a természetismeret, a STEM-szemlélet, a kulturális közvetítés és a közösségi élmény.

A cél nem egy változtatás nélkül átvehető program bemutatása, hanem azoknak a döntési pontoknak, együttműködési formáknak és közösségszervezési tapasztalatoknak a megosztása, amelyek más településeken is kiindulópontot jelenthetnek.

Kulcsszavak: zöldkönyvtár; közösségszervezés; kultúraközvetítés; partnerségi együttműködés; informális tanulás; természetismeret; jó gyakorlatok

KOVÁCS Tamás ügyvezető (MINDFLUENCER Közösség Közhasznú Egyesület / Pécs)

Társadalmi innováció a bizonytalanság árnyékában.
Egy civil szervezet tapasztalatai a bizalom és a kockázat fejlesztéspolitikai dinamikájáról

A civil szervezetek szerepe a társadalmi innováció, a közösségi részvétel és a fejlesztéspolitikai beavatkozások megvalósításában az elmúlt évtizedekben egyre hangsúlyosabbá vált, ugyanakkor működésüket jelentősen befolyásolják az állami szabályozási, finanszírozási és intézményi környezet változásai. A nemzetközi és hazai szakirodalom egyaránt rámutat arra, hogy a fejlesztési programok sikeressége nem kizárólag a rendelkezésre álló forrásokon és szakmai módszertanokon múlik, hanem a civil szereplők, a döntéshozók és a támogató intézmények közötti bizalmi viszonyokon, valamint az erőforrásokhoz való hozzáférés feltételein is. Jelen előadás egy civil szervezet saját fejlesztéspolitikai tapasztalatának reflexív elemzésére vállalkozik. Az esettanulmány alapját a vizsgált civil szervezet közel huszonöt éves működése, valamint a DIMOP_PLUSZ-4.2.9-25-2026 „Digitális tudás, valós esély: hatékony tanulás mentorálással Somogy és Baranya vármegye hátrányos helyzetű közösségeiben” című program előkészítési és támogatási folyamata képezi.

A bemutatott fejlesztés mögött mintegy hét évnyi közösség- és partnerségépítés, digitális infrastruktúra-fejlesztés, valamint szakmai hálózatépítés állt, amelyet egy közel egyéves intenzív tervezési folyamat követett. A támogatási kérelem célja 2913 fő digitális kompetenciafejlesztése és mentorált támogatása volt Somogy és Baranya vármegye 221 hátrányos helyzetű településén. Bár a program pozitív támogatási döntésben részesült, a döntést követően olyan eseménysor bontakozott ki, amely túlmutatott a fejlesztések megszokott adminisztratív és szakmai keretein. A kialakult helyzet jelentős reputációs, szervezeti és tervezési kockázatokat eredményezett, miközben a megvalósítás előkészítéséből fakadó szakmai és pénzügyi kötelezettségek továbbra is fennálltak. Az előadás kiemelt figyelmet fordít erre az átmeneti időszakra, bemutatja, hogy egy ilyen helyzet milyen hatással lehet a stratégiai tervezésre, a partnerségi kapcsolatokra, a humánerőforrás-szervezésre és a társadalmi innovációs kapacitásra. Az esettanulmány részeként ismertetésre kerül a támogatási szerződés megkötése előtti helyszíni ellenőrzés folyamata is, amely a szervezeti kapacitások, a szakmai előzmények, a pénzügyi tervezés és a partnerségi hálózat vizsgálatára irányult.

A bemutatott tapasztalatok összhangban állnak azokkal a hazai és nemzetközi kutatásokkal, amelyek a civil szervezetek és a fejlesztéspolitikai rendszerek kapcsolatában a bizalom, az erőforrás-függőség, az intézményi aszimmetriák és a reputáció jelentőségét hangsúlyozzák. A szerző saját kutatásai szerint a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatásában a közösségi bizalom, a helyi kapcsolati tőke és a hosszú távú jelenlét legalább olyan jelentős tényezők, mint a formális fejlesztési eszközök. Az előadás célja annak bemutatása, hogy egy társadalmi innovációra épülő fejlesztési program előkészítése és támogatási folyamata milyen szervezeti, stratégiai és társadalmi kihívásokat jelenthet egy független civil szervezet számára, valamint hogy hozzájáruljon a civil szféra és a fejlesztéspolitikai intézményrendszer kapcsolatáról, a bizalomról, a kiszámíthatóságról és a partnerség feltételeiről szóló szakmai diskurzushoz.

Kulcsszavak: társadalmi innováció; civil szervezetek; fejlesztéspolitika; digitális felzárkóztatás; intézményi bizalom

KUCZKÓ Andrea könyvtárvezető (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Körúti Könyvtára, Budapest)

Ráday Mihály Emlékprojekt – helytörténeti kutatás a közösségi tudomány módszereivel

A Ráday Mihály Emlékprojekt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kezdeményezésében megvalósuló közösségi tudományos projekt, amely a budapesti belváros várostörténeti feltárását helyezi új módszertani keretbe. A projekt különlegessége abban rejlik, hogy tudatosan kapcsolja össze egy korábbi, civil alapú városvédő kutatás örökségét a közkönyvtár által biztosított kortárs infrastrukturális, oktatási és adatmenedzsment-kapacitásokkal.

A projekt kezdeményezője a FSZEK egyik tagkönyvtára, a Körúti Könyvtár, amely nemcsak a kutatás ötletgazdája, hanem annak operatív koordinátora is volt.

A projekt Ráday Mihály 1982-es kutatását - melynek során Budapest belső kerületeinek házait írták össze, tárták fel – ismételte meg modern eszközökkel, modern módszertannal. A Ráday Mihály Emlékprojekt 2025. október 1 - 2026. január 31. között zajló helytörténeti kutatás volt, ahol az önkéntes kutatók a Király utca Kiskörút - Nagykörút közötti szakaszát térképezték fel, 45 épületet vizsgáltak. A cél kettős volt: egyrészt pillanatkép készítése az épületek jelenlegi állapotáról: az épületek dokumentálása kívül és belül, az egykori lakóházak és az utcafrontra nyíló boltok mai funkcióinak feltárása, és a lakók összetételének rögzítése (tulajdonos, bérlő stb.). További cél volt az épületek múltjának kutatása könyvtári adatbázis, az ADT használatával. A vizsgálat során egy elektronikus adatbázis épült, N. Kósa Judit történész által megadott szempontok alapján, ami biztosította, hogy az adatok több szempontból kutathatók, illetve a 1980-as évek adataival összevethetők legyenek. A Budapest Elektronikus Archívum (BEA) a kutatási eredményeken kívül a projekt során készült előadások felvételeit, módszertani anyagokat és kapcsolódó dokumentumokat is tartalmazza.

A résztvevők eltérő vállalásai következtében a kutatás eredménye nem homogén szerkezetű: már a jelentkezési lapon rögzítésre került, hogy az önkéntes milyen típusú feladatot vállal. A 34 civil kutató közül volt, aki interjúkat rögzített, voltak, akik kizárólag a jelenlegi állapot fotódokumentációját készítették el, mások a történeti feltárást is prioritásként kezelték, és az épületek múltjára, lakóira vonatkozó adatokat is közzétették.

A közösségi tudomány módszerének alkalmazásával létrehozott várostörténeti adatbázis a benne található fotókkal, térképekkel, történeti leírásokkal és interjúkkal a hivatásos és hobbi helytörténészek

számára valódi aranybánya lehet – ugyanakkor a projekt haszna nem merül ki ennyiben. Nagyon fontos volt a civil energiák hasznosítása, egy élő, aktívan együttműködő közösség létrehozása, melyhez a könyvtár nyílt és biztonságos térként, közvetítőként, hídként járult hozzá.

Kulcsszavak: helytörténet; kutatás; közösségi tudomány; civilek

NAGY Andor egyetemi adjunktus (PTE BTK HFMI Könyvtár- és Információtudományi Tanszék)

VARGA Katalin egyetemi docens (PTE BTK HFMI Könyvtár- és Információtudományi Tanszék)

TÓTH Máté egyetemi docens (PTE BTK HFMI Könyvtár- és Információtudományi Tanszék)

Falakon túl, közösségben, a felhőben: a hazai könyvtári innováció három iránya

A könyvtárak paradigmaváltáson mennek keresztül, amelyben a hagyományos, gyűjteményközpontú működést rendszeresen megújuló, alkalmazkodó és használóközpontú modell váltja fel. A digitális átalakulás és a társadalmi környezet változó igényei új stratégiai irányok kijelölését, valamint a szolgáltatási és működési modellek átgondolását teszik szükségessé. Kutatásunk célja, hogy szisztematikusan elemezze és jobban megérthetővé tegye a magyar könyvtárak elmúlt évtizedben (2015-2025) tett innovációs törekvéseit. Két kutatási kérdést fogalmaztunk meg: (RQ1) milyen fő stratégiai irányok, tematikus területek és jó gyakorlatok azonosíthatók a legjobban teljesítő, minőségi díjjal kitüntetett magyar könyvtárak innovációs tevékenységének elemzése révén, illetve (RQ2) hogyan reagálnak ezek a tevékenységek a használók változó igényeire? Kvalitatív dokumentumelemzést végeztünk: következtetéseink elsődleges forrásául a 2015 és 2025 között Könyvtári Minőségi Díjjal kitüntetett intézmények pályázati dokumentumai szolgáltak. A dokumentumok tematikus tartalomelemzése során azonosítottuk a legjellemzőbb mintázatokat, és ezek mentén csoportosítottuk a kezdeményezéseket. Az innováció három, jól elkülöníthető stratégiai irányát különítettük el: a könyvtár fizikai és virtuális határainak kiterjesztését; a könyvtárat mint találkozóhelyet és közösségi teret; valamint a digitális tartalmi ökoszisztémák fejlesztését. Megállapítjuk, hogy a vizsgált innovációk nem eseti kísérletek, hanem egy tudatos intézményfejlesztési folyamat elemei, amely egyszerre tükrözi a használói igényeket és a szakmai elvárásokat.

Kulcsszavak: könyvtári innováció; stratégiai fejlesztés; Magyarország; minőségmenedzsment

NÉMETH Balázs associate professor, director of institute (PTE BTK Institute of Human Development and Cultural Studies)

In the midst of Comparative Work: Understanding the Roles of Learning Cities as Learning Ecosystems in Building Peace and Active Citizenship

This presentation will elaborate upon the comparative analysis of incoming results of the Erasmus+ PEACE project referring to the roles of learning cities in building active citizenship and promoting peace education in urban environments. In this project, partners from 6 EU-member countries scrutinize the current impact of selected UNESCO GNLC-member learning cities in enhancing community development and active citizenship through effective forms of knowledge transfers.

Our goals is to understand and analyse the roles and impacts of community learning, based on actions of cultural, educational, health and wellbeing dimensions to be promoted through knowledge transfers and skills development. This approach is connected to comparative surveys, such as PEACE project, in which selected cities are scrutinised upon designated topics of learning in community. Accordingly, activities and their impacts from cities of Larissa (GR), Chisinau (MD), Lviv (UA) and Resita (RO) will be directly compared referring to ways of planning, delivery and to promotion of collaborative actions based on the needs of their citizens and stakeholder organisations involved in the formation of the learning ecosystem to strengthen active citizenship and peace so as to compensate employment directions of skills development through smart-city framing. (Bakker, 2024) Finally, it will also be highlighted that cities with strong educational and cultural settings can be successfully step into the formation of ecosytems (Bakker, 2024), like universities can be considered as characteristic institutions in that perspective to serve their communities.

The presentation will provide critical marks upon similarities and differences of learning city actions in the two categories two selected cities had been connected to. Those two categories were:

- Accessible and of good quality (education/ LLL as a public and common good) - Lviv, Ukraine and Chisinau, Moldova
- Applying an international and global perspective, underlining connections between the local and the global - Larissa, Greece and Resita, Romania

Keywords: Learning Cities; Learning Ecosystems; Active Citizenship; Peace Education

PETŐ Lilla országos kutatási koordinátor (Debreceni Egyetem – Nemzeti Művelődési Intézet – EPALE)

Szakmai kapcsolathálózatok és kulturális tanulás a magyarországi közművelődésben

A közművelődés a kulturális tanulás és az egész életen át tartó tanulás meghatározó színtere, ahol a szakmai együttműködések és kapcsolathálózatok kiemelt szerepet töltenek be a tudásmegosztás, a tapasztalatcsere és a közösségi tanulás támogatásában. A kulturális tanulás megközelítése szerint a tanulás nem kizárólag formális oktatási keretek között valósul meg, hanem a közösségi részvétel, a kulturális aktivitások és a szakmai interakciók során is létrejön. A nemzetközi szakirodalom szintén hangsúlyozza a társadalmi kapcsolatok, a szakmai közösségek és a közösségi tanulás jelentőségét az egész életen át tartó tanulás folyamatában.

A kutatás célja a magyarországi közművelődési szakemberek szakmai kapcsolathálózatának feltárása, valamint annak vizsgálata, hogy a hálózati kapcsolatok miként járulnak hozzá a kulturális tanuláshoz, az informális és nonformális tanulási folyamatokhoz, valamint a szakmai együttműködések fejlődéséhez. A Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskolája Neveléstudományi Doktori Programjában készülő doktori kutatás kérdőíves adatfelvételre épül. A mérőeszköz a demográfiai háttérváltozók mellett vizsgálja a szakmai kapcsolatok gyakoriságát és intenzitását, a tudásmegosztás különböző formáit, a szakmai aktivitást, valamint a hálózatos működés közösségi és szakmai hatásainak megítélését.

A kutatás várható eredményei hozzájárulnak annak megértéséhez, hogy a közművelődési szakemberek kapcsolathálózatai miként támogatják a kulturális tanulást, a szakmai közösségek fejlődését és az egész életen át tartó tanulás megvalósulását. A vizsgálat rámutathat arra is, hogy a kapcsolati hálók nemcsak az információáramlást segítik elő, hanem a közös tudáskonstrukció, a szakmai identitás erősödése és a közművelődési innováció szempontjából is meghatározó szerepet töltenek be.

Kulcsszavak: kulturális tanulás; közművelődés; kapcsolathálózat; egész életen át tartó tanulás; tudásmegosztás

RAB Virág egyetemi docens (PTE BTK TTI Modernkori Történeti Tanszék)

HIEGL Csanád egyetemi hallgató (PTE BTK történelem MA)

KISS Júlia Regina egyetemi hallgató (PTE BTK pszichológia MA)

A lokális örökség játékos társadalmiasítása: a *Korfű – a Mecsek krónikái* tapasztalatai

A *Korfű – a Mecsek krónikái* című kooperatív társasjáték hét év alatt, tizennégy egyetemi kurzus keretében, mintegy kétszáz hallgató közreműködésével készült. A fejlesztés egy oktatási kérdésből indult: hogyan lehet a hallgatókkal olyan közös munkát végezni, amelyben saját kérdéseiknek, ötleteiknek és döntéseiknek is helyük van? Ehhez Orfű és a Mecsek térségének történeti, társadalmi és természeti öröksége adta az alapot. A történeti anyag feldolgozása során arról is döntenünk kellett, hogy mit és hogyan tudunk megmutatni belőle egy társasjátékban. A kutatás, a játék tervezése és a kipróbálás tapasztalatainak feldolgozása így összekapcsolódott. A hallgatók munkája és a tesztelők visszajelzései egyaránt alakították a játékot.

A helyi örökség társadalmiasítását ebben a folyamatban szeretnénk megmutatni. Abban, ahogyan a helytörténeti tudás közös feldolgozásába és továbbadásába egyre többen kapcsolódnak be, majd az elkészült játék az egyetemen kívül is használhatóvá válik.

A játékosok a helyi közösség tagjaiként közös erőforrásokról döntenek, és együtt keresnek megoldást a felmerülő nehézségekre. Az oktatási alkalmazásban ezek a helyzetek további beszélgetések alapjai lehetnek. Bennünket azonban a játék elkészítéséhez vezető tanulási folyamat is érdekel. Előadásunkban ezért külön szerepet kapnak a hallgatói tapasztalatok és visszajelzések: hogyan élték meg a közös munkát, mit jelentett számukra a helytörténeti anyaggal dolgozni, és hogyan látják a saját hozzájárulásukat? Ezekből közelíthetünk ahhoz is, hogy a fejlesztés során milyen kapcsolat alakult ki a résztvevők és a feldolgozott örökség között. Ennek megértésében a hallgatók saját értelmezésére is szükségünk van.

Az angol nyelvű változat elkészítése és a 2026. októberi brédai ISTTE-konferencián tartott műhelyfoglalkozás újabb kérdéseket hozott. Hogyan lehet bekapcsolódni ebbe a játékba előzetes helyismeret nélkül, és mi szorul külön magyarázatra egy más kulturális közegben? A nemzetközi bemutató tapasztalatait is beemeljük a közös gondolkodásba. A projektet abban a szakaszában mutatjuk be, ahol most tartunk: a játék már elkészült, miközben a fejlesztésből és a különböző kipróbálásokból származó tapasztalatok értelmezése folytatódik. A helyi örökség közvetítésének lehetőségeit ezen a munkán keresztül vizsgáljuk.

Kulcsszavak: helyi örökség; társasjáték-alapú oktatás; kutatási eredmények társadalmiasítása; hallgatói részvétel; közösségi tanulás

SCHWAN, Jakub PhD Student (Palacký University, Faculty of Arts, Department of Sociology, Andragogy and Cultural Anthropology / Olomouc)

Legal Regulation and Curricular Dimensions of Academic and Professional Orientation in Higher Education Degree Programs

Higher education systems are undergoing significant transformation driven by massification and increasing demands for graduates' practical preparedness. Higher education institutions face the challenge of balancing academic knowledge with professional orientation in response to changing societal and labor market expectations. In several national contexts, including the Czech Republic, this challenge has led to a legal distinction between academically and professionally oriented degree programs. Drawing on the understanding of law as an instrument of educational policy, the aim of this study is to analyze the legal framework governing academic and professional degree program profiles, identify its strengths and limitations, formulate possible de lege ferenda recommendations, and examine through curriculum analysis whether this distinction is reflected in practice and results in meaningful curricular differentiation.

The study understands curriculum through Lattuca and Stark's concept of the academic plan, while the degree program is examined as the legal framework through which the intended curriculum is established and implemented. The theoretical framework draws on Bernstein's concepts of vertical and horizontal discourse and knowledge recontextualization, complemented by Miller's model of professional competence, Biggs and Tang's concept of functional knowledge, authentic learning theory, and the framework of work-integrated learning.

The empirical part is based on content analysis of curriculum documents from 40 systematically paired bachelor's degree programs with academic and professional profiles. The analysis focuses on selected curricular elements and examines their academic and professional realizations across both types of programs. Preliminary findings indicate that the distinction between academic and professional profiles remains largely symbolic, with limited curricular differentiation. Semi-structured interviews with program guarantors will further explore the factors influencing this limited differentiation.

The study contributes to the discussion on higher education regulation by linking legal frameworks with empirical evidence on curricular differentiation in terms of academic and professional orientation

Keywords: curriculum; bachelor's degree program; higher education; academic and professional orientation

SZABÓ Andrea könyvtárvezető (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Soroksári Könyvtár Petőfi 200 Emlékkönyvtár, Budapest)

Fénnyel írt történelem. A fotótörténeti kutatások és a digitális források használatának jelentősége a könyvtári helyismereti gyűjteményekben

A XXI. századi közgyűjtemények, és ezen belül a könyvtári helyismereti gyűjtemények alapvető küldetése a múlt emlékeinek megőrzése mellett az aktív információ- és adatszolgáltatás, a kutatásban való segítségnyújtás, a digitális kompetenciák erősítése, valamint a generációk közötti kommunikáció elősegítése. Az előadás azt vizsgálja, miként válik a fotográfia esztétikai műtárgyból elsődleges történelmi forrássá, és milyen módszertani megújulásra van szükség és lehetőség a könyvtári helyismereti munka

során ezen információk szakszerű feldolgozásához. A fotó nem csupán egy pillanat lenyomata, hanem nevek, terek és egyéni sorsok hordozója is, amelynek „dekódolása” elengedhetetlen a lokális identitás és a közösségi emlékezet megőrzéséhez.

A helyismereti gyűjteményekben őrzött vizuális források feldolgozása ma már elképzelhetetlen egy komplex „digitális ökoszisztéma” nélkül. Ez a rendszer integrált hálózatként kapcsolja össze a közgyűjteményi adatokat, a technológiai platformokat és az emberi szakértelmet. A helyismereti gyűjteményekben dolgozó könyvtári szakemberek számára kulcsfontosságú ezen adatbázisok készségszintű használata, hiszen a digitális kompetencia ma már a szaktájékoztatás és az olvasószolgálati munka szerves részét is képezi.

A módszertani rész bemutatja a szerző által kidolgozott fotótörténeti forráselemzési adatlapot, amely strukturált szempontrendszert kínálhat akár az egyetemi – könyvtáros és történelem szakos - hallgatók és a kutatók, de a könyvtári szakemberek számára. Az elemzés során a „ki, mit, mikor, hol, miért, hogyan és mivel?” kérdések mentén nemcsak a technikai paraméterek (pl. dagerrotípia, ferrotípia, albumin), hanem a képek tartalmi és kontextuális összefüggései is feltárhatóak.

Az előadás rá kíván világítani a könyvtári területet érintő kritikus kihívásokra is: a szakemberhiányra, az állományvédelem és a digitalizálás sürgető feladataira. A modern helytörténész-könyvtárosnak tisztában kell lennie a szakszerű tárolási körülményekkel, a szerzői jogi kérdésekkel és a fotómanipuláció felismerésének módszereivel a „digitális zaj” és a mesterséges intelligencia korában. Az interdiszciplinaritás jegyében a cél egy olyan műhelymunka-szemlélet kialakítása, ahol a könyvtári források kilépnek a fizikai térből, és a digitális vizualizáció (3D/4D) eszközeivel a világ bármely pontjáról kutathatóvá válnak.

Kulcsszavak: helyismeret; könyvtár; interdiszciplinaritás; fotótörténet; digitális kompetencia

TAKÁCSNÉ BUBNÓ Katalin osztályvezető (OSZK Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtár / Budapest)

BEBIÁK Magdolna könyvtáros (OSZK Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtár / Budapest)

A proaktív referensz modern eszközei

Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtárában (KSZK) igyekeztünk újragondolni a könyvtár referenszszolgáltatásait és a proaktív részvételt a magyar könyvtári szakma életében. A proaktív referensz fogalma a 2000-es évek környékén jelent meg a külföldi szakirodalomban, Magyarországon a kifejezés nem honosodott meg. Akkoriban indultak el azok a szolgáltatások – pl. SDI-szolgáltatások, RSS-csatornák, hírlevelek, tudatosabb honlapszerkesztés stb. –, amelyek nem a használók közvetlen aktív referenszkérdéseire reagálnak, hanem elébe mennek a használói igényeknek és „szórják” az információt. Ezt kezdte a szakirodalom gyűjtőnéven proaktív referensz vagy proaktív információszolgáltatás névvel illetni. A szakkönyvtárak életében egy fontos távszolgáltatásról van szó, amely ismét előtérbe került a Covid19-időszak óta. Az IFLA legutóbbi, Busanban tartott éves konferenciáján proaktív információs szolgáltatások néven szintén egy szakkönyvtár mutatta be ilyen irányú tevékenységét. Mindenképpen meg kell különböztetnünk azonban a proaktív referensz újszerű szakmai ismeretterjesztését az olyan jellegű marketingtevékenységtől, amikor pl. a könyvtár egyes rendezvényeit reklámozza.

A KSZK-ban már a pandémia előtt indult el Facebook-oldalunk, és Könyvtárosok dolgozószobája címmel Facebook-csoportunk is, amelyeken a nagyvilág könyvtárügyéről teszünk közzé híreket. Ez a munka azonban változó intenzitású volt mindaddig, amíg egy főként a webes megjelenéssel foglalkozó munkatárssal 2025-től tudatosabban átszerveztük és becsatornáztuk a szakmai hírek szolgáltatását egy új hírlevélbe. A hírlevél brandje illeszkedett a Könyvtártudományi Szakkönyvtár másik újonnan alapított szolgáltatásához, a Könyvtárosok dolgozószobája nevű kerekasztalbeszélgetés-sorozathoz. A kerekasztal-beszélgetések kéthetenkénti gyakorisággal kerülnek megrendezésre a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban, mindig más meghívott beszélgetőpartnerekkel, más és más könyvtárszakmai témákban. A beszélgetés közönség előtt zajlik élőben, de az elkészült videofelvétel kikerül az OSZK YouTube-csatornájára is. Szerte az országból pozitív visszajelzéseket kapunk mindkét szolgáltatásról. Előadásunkban bemutatjuk a két szolgáltatás hátterét, eddigi tapasztalatait, statisztikáit – kitérve a használói, látogatottsági adatok leíró statisztikáira – és azt, hogyan látjuk beilleszthetőnek a szakmai ismeretterjesztésnek ezt a két új elemét a szakkönyvtár proaktív referenszszolgáltatásai közé.

Kulcsszavak: proaktív referensz; könyvtár- és információtudomány; szakmai ismeretterjesztés

ÚJVÁRI Edit főiskolai tanár (SZTE SZFTI Művelődéstudományi Intézet / Szeged)

Az Európa-nap mint identitásképző lehetőség

Az európai közös kulturális örökség számos történeti értékkel rendelkezik, melyek tudatosítása a művelődéstörténeti és az Európa tanulmányok stúdiumok része. Ennek az örökségnek az élményszerű megélését jól szolgálhatja az Unió ünnepnapja, a május 9-i Európa-nap. A Szegedi Tudományegyetem Művelődéstudományi Tanszékének kultúraközvetítő szakemberképzésében nagy hagyománya van annak, hogy a hallgatók Európa-nap keretében középiskolások számára szerveznek európai országokat és az Európai Uniót középpontba helyező csapatvetélkedőt. A szervezőkkel történő interjúk (több évfolyamra kiterjedően) arra keresik a választ, hogy a projekt-feladatként szervezett Európa-nap mennyiben jelentett megerősítést az identitásukban, illetve a szakmai elkötelezettségüket mennyiben erősítette.

Kulcsszavak: Európa-nap; kulturális örökség; európai identitás; szakmai identitás; projekt

VÁRDAI Levente doktorandusz (PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola)

Kárpát-medencétől Victoriáig: közösségi térképezés mint részvételi örökségfeltárás az ausztráliai magyar diaszpórában

A diaszpóraközösségekben a lokális magyarok földrajzi elhelyezkedése és anyaországi kötődéseik nem feltétlenül képezik a közös tudás részét, illetve gyakran kevésbé láthatóak. Ebből adódóan ezekben a közösségekben a kulturális örökség megőrzésében fontos szerepe lehet az olyan részvételi, vizuális és közösségi alapú módszereknek, mint például a közösségi térképezés.

Előadásom központi kérdése, hogy a diaszpóraközösségekben megvalósított térképezési projektek miként válhatnak az identitáserősítés és közösségi emlékezet eszközévé. Ennek a módszertannak az alkalmazása során szerzett gyakorlati tapasztalatok ismertetésére vállalkozom. A „Kárpát-medencétől Victoriáig” című projekt az ausztráliai Victoria állam magyar közösségében 2026 folyamán valósult meg

a Viktóriai Magyar Tanács és a Melbourne-i Magyar Központ támogatásával. A Nemzeti Összetartozás Napjához kapcsolódva a felmérés a közösség tagjainak Kárpát-medencei származási helyeire, migrációs időszakaira és mai letelepedési mintázataira irányult.

Módszertani szempontból kiemelendő, hogy anonim kérdőívet használva 275 válasz érkezett be. Az online kérdőív alapvetően a közösségi szervezetek online felületein és digitális csatornáin keresztül terjedt. Ugyanakkor a térképes vizualizáció létrehozásához – illetve az idősebb generáció elérésének céljából – közösségi rendezvényeken a kérdőív támogatott kitöltését is biztosítottuk.

Az adatok alapján készült el a „Honnan jöttünk?", valamint a „Hol élünk most?" című két közösségi térkép, amelyek adatgazdag keretezéssel kerültek kinyomtatásra és a trianoni megemlékezés részeként bemutatásra. A felmérés egyik legfontosabb eredménye, hogy a victoriai magyar közösség kiterjedt és többirányú Kárpát-medencei kötődésekkel rendelkezik. A különböző migrációs hullámokban, eltérő regionális, nyelvjárási és kulturális háttérrel érkezők közös közösségi keretben kapcsolódtak össze. Emellett felszínre kerültek a Melbourne-en belüli közösségi sűrűsödések és generációs mintázatok is.

A projekt megvalósítása során kiderült, hogy ez a térképezésen alapuló módszer nem csupán kutatási eszköznek tekinthető. Megfelelő alkalmazása hozzájárulhat a közösségi emlékezet, a helyi kapcsolódások és a diaszpóraidentitás fenntartásához. Identitáserősítő és közösségszervező szerepéből fakadóan a módszer más diaszpóraközösségekben is adaptálható modellként értelmezhető.

Kulcsszavak: diaszpóra; közösségi térképezés; kulturális örökség; Ausztrália

VÁRNAGY Péter tanszékvezető egyetemi docens (PTE BTK HFMI Művelődéstudományi Tanszék)

A pécsi cserkészet a 1920-as években a „Magyar Cserkész" évfolyamai tükrében

Jelen előadás a pécsi cserkészmozgalom 1920-as évekbeli történetének egy szeletét vizsgálja a Magyar Cserkész című ifjúsági lap évfolyamainak tükrében. A korszak a magyar cserkészet „serdülőkoraként" értelmezhető, amikor a mozgalom intézményesülése, pedagógiai arculatának formálódása és társadalmi beágyazódása párhuzamosan zajlott. A tanulmány fókuszában két pécsi csapat – a 47. (P.C.F.) Szent László király és a Keresztény Munkásifjú (KMI) cserkészcsapat – áll, amelyek működésén keresztül kirajzolódnak a korszak helyi és országos tendenciái.

A forrásként használt sajtóanyag epizodikus, mégis sokrétű képet ad a cserkészélet mindennapjairól: a táborozásokról, közösségi és szociális tevékenységekről, valamint a vallási és nemzeti identitásformálásról. A beszámolók rámutatnak arra, hogy a cserkészet egyszerre volt jellemnevelő program, közösségszervező erő és a háború utáni társadalmi regeneráció eszköze. A 47-es csapat példája a gimnáziumi keretek között működő, utánpótlását tudatosan szervező, strukturált közösséget jeleníti meg, míg a KMI csapat működése az iparos és munkásfiatalok bevonásával a mozgalom társadalmi nyitottságát bizonyítja.

Az elemzés külön hangsúlyt fektet a cserkészet pedagógiai koncepciójára, amely a globalitás, perszonalizálás, szintézis és kooperáció elvei mentén írható le. A korabeli viták – például a kiscserkészet terminológiájáról vagy az iskola és cserkészet viszonyáról – jól tükrözik a mozgalom identitáskeresését és innovatív jellegét. A falusi és városi cserkészet eltérő hangsúlyai tovább árnyalják ezt a képet, miközben közös célként jelenik meg az „életrevaló", közösségben gondolkodó ifjúság nevelése.

A Magyar Cserkész hasábjain megjelenő diskurzusok egyúttal nemzetközi kitekintést is kínálnak, bemutatva a cserkésztestvériség hálózatait és a mozgalom transznacionális kapcsolatait. Az 1920-as évek

pécsi példái így nemcsak lokális jelentőséggel bírnak, hanem hozzájárulnak a magyar cserkészet egészének történeti és pedagógiai értelmezéséhez. Az előadás célja e sokszintű folyamatok feltárása, valamint annak bemutatása, hogy a cserkészet miként vált a fiatalok személyiségfejlődésének és társadalmi integrációjának meghatározó keretévé a két világháború közötti időszakban.

Kulcsszavak: kulturális örökség; pécsi cserkészet; Magyar Cserkész folyóirat; cserkészpedagógia; közösségszervezés

VERSEGINÉ UJHELYI Petra gyermekkönyvtáros (Jászberényi Városi Könyvtár)

A Homo Narrans az AI korában

Az előadás a gyermekkönyvtári perspektívából vizsgálja az élőszavas mesemondás szerepét abból a feltevésből kiindulva, hogy a gyermekkönyvtár a 21. században nem csupán dokumentumokhoz való hozzáférést és az olvasásnépszerűsítést biztosítja, hanem a történeteken keresztüli kapcsolódás és a kulturális részvétel kiemelt színtere is. A digitalizáció és a mesterséges intelligencia térnyerése alapvetően alakítja át a tudáshoz, az információhoz és a kulturális tartalmakhoz való hozzáférés módját, ezért a kulturális intézmények számára új kihívásként jelenik meg közösségi és kultúraközvetítő szerepük újragondolása.

Az előadás elméleti hátterét a Homo Narrans koncepciója, a narratív pszichológia, az informális tanulás elmélete, a közösségi mentálhigiéné szemlélete, valamint a kultúraközvetítés interdiszciplináris megközelítései adják. Középpontjában az a kérdés áll, hogy milyen sajátos értéket képviselhet az élőszavas történetmondás a 21. században, ahol a narratív tartalmak létrehozása már nem kizárólag emberi kompetencia. Az előadás abból indul ki, hogy az élőszavas mesemondás jelentősége nem elsősorban a történetek közvetítésében, hanem a történet körül létrejövő emberi jelenlétben, közös figyelemben és narratív tapasztalatban ragadható meg. Azaz a résztvevők érzékelése, emlékezete, képzelete, érzelmi bevonódása és kreatív válaszai kölcsönhatásban alakítják a jelentést.

Az érvelést a Jászsági Népmesepont 2018 óta működő szakmai gyakorlatának tapasztalatai inspirálják. A kezdeményezés azt mutatja, hogy az élőszavas mesemondás a gyermekkönyvtári kereteken túl is alkalmas különböző életkorú és társadalmi helyzetű csoportok megszólítására, elősegítve a kulturális részvételt, az informális tanulást, a közösségi kapcsolódást és a mentális jóllétet. Tehát a könyvtárak jövőbeli relevanciája nem elsősorban a digitális technológiákkal való versenyben, hanem olyan részvételi kulturális gyakorlatok létrehozásában rejlik, amelyek a személyes jelenlétre, a közös figyelemre és a történetek közösségi megélésére épülnek. Tudományos jelentőségét az adja, hogy a gyermekkönyvtárat és az élőszavas mesemondást a kultúraközvetítés, az egész életen át tartó tanulás és a közösségi mentálhigiéné közös értelmezési keretében vizsgálja. Gyakorlati szempontból a részvételre épülő kulturális programok tervezéséhez kínál szempontrendszert a 21. század kihívásai közepette.

Kulcsszavak: kultúraközvetítés; narratív kapcsolódás; informális tanulás; mentális jóllét

WIRTH Norbert PhD-hallgató (PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola)

Mikrotanúsítványok és tanuló közösségek az egész életen át tartó tanulásban: nemzetközi trendek és a hazai szakképzés kihívásai

Az egész életen át tartó tanulás (Lifelong Learning, LLL) európai gyakorlatában az elmúlt évek egyik legjelentősebb innovációja a mikrotanúsítványok (micro-credentials) megjelenése. Az Európai Unió oktatás- és foglalkoztatáspolitikai törekvései kiemelten támogatják azokat a rövid ciklusú, rugalmas tanulási formákat, amelyek lehetővé teszik a felnőttek számára a gyors kompetenciafejlesztést, az átképzést és a munkaerőpiaci alkalmazkodást. A hagyományos, hosszabb képzési programok mellett egyre inkább előtérbe kerülnek a kisebb tanulási egységekből felépülő, személyre szabott tanulási utak, amelyek új megközelítést képviselnek az egyéni életút-tervezésben.

Az előadás célja annak bemutatása, hogy a mikrotanúsítványok elterjedése miként alakítja át a felnőttek tanulási kultúráját, valamint milyen lehetőségeket és kihívásokat jelent a magyar szakképzés számára. Az elemzés elméleti keretét az egész életen át tartó tanulás, az önirányított tanulás és a tanuló közösségek elméletei adják. A vizsgálat az Európai Tanács mikrotanúsítványokra vonatkozó ajánlásaira, nemzetközi szakirodalmi eredményekre, valamint a hazai szakképzés és felnőttképzés aktuális fejlesztési dokumentumaira és jó gyakorlataira támaszkodik. Külön figyelmet kapnak a részszakmák, a moduláris képzési megoldások és a rugalmas tanulási útvonalak.

Az előadás központi kérdése, hogy az individualizált tanulási utak terjedése milyen hatással van a tanulás közösségi dimenziójára. A szakirodalom alapján feltételezhető, hogy a mikrotanúsítványokra épülő tanulási modellek egyszerre erősítik a tanulói autonómiát és alakítják át a hagyományos tanulócsoportok szerepét. E folyamat nem feltétlenül a közösségi tanulás visszaszorulását jelenti, hanem a tanuló közösségek új formáinak megjelenését, amelyek egyre inkább digitális platformokhoz, szakmai hálózatokhoz és rugalmas tanulási együttműködésekhez kapcsolódnak.

Az előadás fő következtetése, hogy a mikrotanúsítványok térnyerése nem csupán képzésszervezési innováció, hanem kulturális változás is: átalakítja a tanulás időbeli, szervezeti

és közösségi kereteit. A magyar szakképzés számára a legfontosabb kihívást az jelentheti, hogy a rugalmas és személyre szabott tanulási utak támogatása mellett miként őrizhető meg a tanulás közösségi jellege, amely a motiváció, a tudásmegosztás és a társadalmi beágyazottság szempontjából továbbra is meghatározó tényező.

Kulcsszavak: mikrotanúsítványok; egész életen át tartó tanulás; tanulási kultúra; tanuló közösségek; szakképzés

Kísérőprogram

A konferencia ideje alatt megtekinthető a Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Megyei Igazgatóságának megyei, valamint Szigetvár Települési Értéktárának városi értékeit bemutató értékasztala. A Baranya Megyei Értéktárban szereplő tárgyi emlékek mellett a kiállítások keretében megjelennek a Szigetvár számára különösen meghatározó Zrínyi-kultusz emlékei, valamint számos egyéb település értékközvetítő gyakorlatát bemutató kötet, módszertani kiadvány. A lokális jó példák, érték- és örökségközvetítő gyakorlatok között a Nemzeti Művelődési Intézet Hungarikum Játékterének néhány eleme is kipróbálható, melyek játékos, interaktív módon mutatnak be megyei értékeket.